

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Ida Leander

Skiljeavtalets subjektiva
räckvidd vid singularsuccession
- En komparativ studie mellan Sverige, England och
Tyskland

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare
Professor Peter Westberg

Ämnesområde
Civilprocessrätt

Termin
VT 2008

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR, DEFINITIONER OCH BEGREPP	5
1 INLEDNING	6
1.1 Bakgrund och syfte	6
1.2 Material och metod	7
1.3 Frågeställningar	8
1.4 Avgränsningar och disposition	9
2 SKILJEAVTALETS SUBJEKTIVA RÄCKVIDD VID SINGULARSUCCESSION	11
2.1 Problemet ur ett internationellt perspektiv	11
2.2 Diskussionen i Sverige	13
2.3 Huvudregeln	13
2.4 Bundenhet av ett skiljeavtal på avtalsrättslig grund	14
2.4.1 Överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter samt överlåtelse av gäldsansvar enligt kontrakt innehållande en skiljeklausul	14
2.4.2 Överlåtelse av ovillkorade rättigheter enligt ett kontrakt med skiljeklausul	15
2.4.3 Analys	16
2.5 Bundenhet av ett skiljeavtal på grund av att successor ägt eller bort äga kännedom om skiljeklausulen i huvudkontraktet	17
2.5.1 Doktrin	17
2.5.2 Analys	18
2.6 Bundenhet av ett skiljeavtal enligt 27 § SkbrL	19
2.6.1 Doktrin	19
2.6.2 Analys	21
2.7 Bundenhet av ett skiljeavtal motiverad av rättspolitiska skäl	22
2.7.1 Emja-beslutet	22
2.7.2 Analys av HD:s beslut i Emja	24

2.7.2.1	Tillämpligheten av 27 § SkbrL och separabilitetsdoktrinen	24
2.7.2.2	Kvarvarande parts intresse av att skiljeavtalet får fortsatt giltighet vid succession- argument <i>för</i> att successorn ska anses bunden av skiljeklausulen	24
2.7.2.3	Déni de justice- argument <i>mot</i> att successor ska anses bunden av skiljeklausulen	26
2.7.2.4	Kvarvarande parts möjlighet att på förhand avtalsreglera frågan om skiljeklausulens tillämplighet mot presumtiva successorer- argument <i>mot</i> att successor ska anses bunden av skiljeklausulen	26
2.7.2.5	Betydelsen av en stark personlig anknytning mellan de ursprungliga avtalsparterna-argument <i>mot</i> att kvarvarande part ska anses bunden av skiljeklausulen	27
2.7.2.6	Successors oförmåga att betala skiljemännens arvoden- argument <i>mot</i> att kvarvarande part ska anses bunden av skiljeklausulen	28
2.7.3	Analys	30
2.7.4	Särskilda omständigheter? Bulbank-målet	32
2.8	Krävs denuntiation för att skiljeklausulen ska bli bindande i den nya partsrelationen?	32
2.8.1	Custos-målet	32
2.8.2	Alpha- målet	33
2.8.3	Diskussion och analys	34
3	SKILJEKLAUSULENS GILTIGHET I DEN NYA PARTSRELATIONEN VID RÄTTIGHETSÖVERLÅTELSE I ENGLAND OCH TYSKLAND	36
3.1	Bakgrund	36
3.2	England	36
3.3	Tyskland	37
4	SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	39
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	43
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	47

Summary

It is not regulated by Swedish law whether or not an arbitration clause in the contract between the original parties is binding upon the remaining party and the assignee in the situation of an assignment. For a long time, the dominant opinion was that the arbitration clause was binding upon the new parties if the assignee was aware of or ought to be aware of the clause.¹ In the beginning of the 1980's Heuman presented an opinion meaning that the arbitration clause cannot be binding upon the remaining party and the assignee in other way than by contract. He found that since an assignment of obligations requires consent by the remaining party, there are reasons to believe that the remaining party and the assignee enters into an arbitration agreement on a contractual basis when there is an assignment of all rights and obligations or an assignment of obligations due to a contract containing an arbitration clause. Heuman then interpreted the remaining party's consent to the assignment and the assignee's consent to enter into the assignor's legal position as the two factors forming the arbitration agreement between the new parties.² With Heumans reasoning, the New York Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards becomes applicable. This is a great advantage meaning that the arbitral award can be executed in all the countries that has ratified the Convention.

Assignments of rights however, do not require the consent by the remaining party and hence can be carried out without the remaining party's consent and knowledge. Heuman believes that in those situations one cannot even by interpretation reach the conclusion that the remaining party and the assignee has entered into an arbitration agreement since the remaining party's consent to be bound is missing. Consequently, Heuman believes that the remaining party and the assignee are not bound by the arbitration clause in the contract between the original parties.³ This opinion is internationally known as "the express assignment rule".⁴

A short while after Heuman, Håstad presented a different opinion on the opposite scale of Heuman, an opinion internationally known as the "automatic assignment rule".⁵ Håstad believes that the arbitration clause is binding upon the remaining party and the assignee due to § 27 in the Law of Promissory Notes and arguments based on legal policies. Håstad's opinion is shared by Lindskog and Edlund.⁶ Consequently, whether or not the

¹ See for example Dillén and Hassler.

² Heuman in Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, p. 236 ff.

³ Ibid., p. 248 f. An opinion shared by Vahlén.

⁴ Girsberger and Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no 2 1992 p. 136. The consent by the assignee is required for the arbitration clause to be binding between the remaining party and the assignee.

⁵ Ibid., The remaining party and the assignee become bound by the arbitration clause automatic in the situation of an assignment of rights.

⁶ Håstad in *Vänbok till Robert Boman*, p. 183 ff., Lindskog, *Skiljeförfarande- en kommentar* and Edlund, *SvJT* 1993 p. 905 ff.

arbitration clause is binding upon the new parties was a question with an uncertain answer by this time and there were no cases or regulations to turn to to find an answer. Edlund noted this and requested there to be a regulation by law.⁷

A committee was appointed in 1992 to investigate what changes needed to be done in the old arbitration act of 1929. In a proposal from 1994, the committee proposed a regulation of the question to be implemented in the new arbitration act with the content that the arbitration clause should be binding upon the remaining party and the assignee *only* if they agree to it.⁸ The government found the proposal not suitable and opposite to the opinion of the legal practitioners and thus rejected it. The government decided that it was up to the Supreme Court to solve the question.⁹

In the Emja-decision, NJA 1997 p. 866, the Supreme Court ruled that in case of an assignment of rights, the assignee is bound by the arbitration clause in the contract between the original parties and that the remaining party is bound with the exception for special circumstances. A reasoning based on § 27 in the Law of Promissory Notes and arguments based on legal policies led to this ruling. The decision is an expression of “the automatic assignment rule” which the Supreme Court found as a proper solution to the question. The decision could also have been based on an arbitration-friendly policy and by an ambition to harmonize the regulation of the question with foreign jurisdictions. Most of the civil law countries find the arbitration clause binding in the relation between the new parties while the situation in the common law countries is more uncertain.¹⁰

In the beginning of the 21st century there was a discussion in Sweden whether or not notice was required for the arbitration clause to be binding between the assignee and the remaining party.¹¹ If this is the case is uncertain.

⁷ Edlund, SvJT 1993 p. 905 ff.

⁸ SOU 1994:81 p. 92

⁹ Prop. 1998/99:35 p. 64 f.

¹⁰ Girsberger and Hausmaninger, Arbitration International, Vol. 8 no. 2 1992 p. 136 ff.

¹¹ The Svea Court of Appeals 2003-10-10 in decision T 8032-00 and Alpha S.p.A ./ Beta Co Ltd. Stockholm Chamber of Commerce decision no. 12/2002

Sammanfattning

Huruvida en skiljeklausul i det ursprungliga kontraktet blir giltig mellan successor och kvarvarande part vid singularsuccession finns inte reglerat i svensk lag och har varit föremål för delade meningar. Den ledande uppfattningen i doktrin var länge att skiljeklausulen kunde göras gällande mot successor om han ägt eller bort äga kännedom om klausulen.¹² Heuman framförde på 1980-talet en uppfattning som innebar att man inte kan bli bunden av ett skiljeavtal på andra grunder än allmänna avtalsrättsliga. Han fann att eftersom överlåtelse av skyldigheter kräver gäldenärens samtycke, kan man anse att skiljeklausulen blir gällande på avtalsrättslig grund vid överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter och överlåtelse av gäldsansvar enligt kontrakt innehållande en skiljeklausul. Genom att se kvarvarande parts samtycke och successors inträdandeförklaring som två samstämmiga viljeförklaringar att ingå skiljeavtal kan man anse att skiljeavtalet blir gällande i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund.¹³ Detta har den fördel att New York-konventionen blir tillämplig och att skiljedomen kan verkställas i samtliga de länder som ratificerat konventionen.

Då en överlåtelse av rättigheter inte kräver samtycke kan en sådan överlåtelse ske utan både kvarvarande parts samtycke och vetskap. Heuman menar att man då inte ens tolkningsvis kan anse att två samstämmiga viljeförklaringar att ingå skiljeavtal föreligger i den nya partsrelationen.¹⁴ Heuman anser därför att skiljeklausulen förfaller i sin helhet i dessa situationer. Denna uppfattning är internationellt känd som "the express assignment rule".¹⁵

Strax därefter presenterade Håstad sin syn på problemet. Håstad intar i förhållande till Heuman en motsatt ståndpunkt. Den ståndpunkt som Håstad företräder är internationellt känd som "the automatic assignment rule".¹⁶ Han anser att både successor och kvarvarande part blir bundna av skiljeklausulen och att detta följer av 27 § SkbrL och av rättspolitiska skäl vilket även Lindskog instämmer i.¹⁷ Rättsläget var således osäkert och inte heller fanns någon lagreglering eller vägledande praxis på området att finna vid denna tidpunkt. Detta uppmärksammades av Lars Edlund som i början av 1990-talet efterfrågade lagstiftning i frågan.¹⁸

¹² Se exempelvis Dillén och Hassler.

¹³ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 236 ff.

¹⁴ Ibid., 248 f. En uppfattning som Vahlén instämmer i.

¹⁵ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 136. Det krävs successors uttryckliga samtycke för att skiljeklausulen ska bli giltig i den nya partsrelationen.

¹⁶ Girsberger och Hausmaninger, a.a. s. 136. Skiljeklausulen medföljer huvudavtalet automatiskt vid en rättighetsöverlåtelse.

¹⁷ Håstad, i *Vänbok till Robert Boman*, s. 183 ff., och Lindskog, *Skiljeförfarande- en kommentar*, s. 160 ff.

¹⁸ Edlund, *SvJT* 1993 s. 905 ff.

En skiljedomsutredning tillsattes 1992 för att se över den dåvarande skiljemannalagen, SmL. I sitt delbetänkande från 1994 föreslog utredningen att en reglering av frågan skulle intas i nya lagen om skiljeförfarande. Denna skulle ha den innebörd att en skiljeklausul skulle gälla i förhållandet mellan kvarvarande part och successor enbart om dessa överenskommit härom.¹⁹ Regeringen avsåg dock förslaget med motivering att det rimmade illa med den i det praktiska rättslivet vanligast förekommande uppfattningen och att en bundenhet i vidare utsträckning var motiverad.²⁰

I NJA 1997 s. 866, hädanefter Emja-beslutet, slog HD fast att en singularsuccessor blir bunden av skiljeklausulen i det ursprungliga kontraktet vid en rättighetsöverlåtelse och kvarvarande part blir bunden om inte särskilda omständigheter häremot föreligger. Ett resonemang baserat på rättspolitiska skäl för och emot bundenhet och 27 § SkbrL ledde fram till detta resultat. Beslutet innebär att Sverige tillämpar "the automatic assignment rule" på frågan om skiljeavtalet blir bindande i den nya partsrelationen vid en rättighetsöverlåtelse. Emja-beslutet kan vara motiverat av en strävan att anta en skiljedomsvänlig policy och främja internationell handel samt en strävan efter att harmoniera frågans reglerande med utländska rättssystem. I de flesta "civil law-länderna" är nämligen skiljeklausulen bindande i den nya partsrelationen medan rättsläget är något osäkrare i "common law-länderna".²¹

Sedermera diskuterades för svensk rätts del om det krävs denuntiation för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen.²² Om så är fallet är något oklart.

¹⁹ SOU 1994:81 s. 92

²⁰ Prop. 1998/99:35 s. 64 f.

²¹ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 136 ff.

²² Svea HovR:s dom 2003-10-10 i mål T 8032-00 och Alpha S.p.A ./ Beta Co Ltd. Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut mål nr. 12/2002

Förkortningar, definitioner och begrepp

Förkortningar

HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
LSF	Lag (1999:116) om skiljeförfarande
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv, avdelning I
Prop.	Regeringens proposition
SOU	Statens Offentliga Utredning
SkbrL	Lag (1936:81) om skuldebrev
SmL	Lag (1929:145) om skiljemän (upphävd genom LSF)
TR	Tingsrätt

Definitioner

Universalsuccession	”Övergång till annan av en persons egendom genom bodelning, arv, testamente, skifte (av bolags-tillgångar) el. eljest genom annat än förmögenhetsrättsligt fång” ²³
Singularsuccession	”Övergång av enskilt föremål el. enskild rättighet i en förmögenhet (t.ex. vid köp)” ²⁴

Heuman inkluderar även överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter, gäldsansvar och löpande skuldebrev i begreppet singularsuccession.²⁵ Samtliga behandlas i min uppsats.

Begrepp

Jag försöker att använda enhetliga begrepp i uppsatsen för att underlätta förståelsen och läsvänligheten. Successor, förvärvare och singularsuccessor betyder samma sak om inte annat anges. Kvarvarande part är den av ursprungsparterna som inte överlåtit några kontraktsrättigheter och/eller skyldigheter och kan även betecknas som gäldenären vid en rättighetsöverlåtelse. Ursprungliga kontraktsparterna utgörs av kvarvarande part och överlåtande part och den nya partsrelationen består av kvarvarande part och successor. Skiljeklausul och skiljeavtal betecknar samma sak.

²³ Bergström, Andersson, Håstad och Lindblom, Juridikens termer, s. 194

²⁴ Ibid., s. 166

²⁵ Heuman i Festschrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 225 ff.

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Frågan huruvida och på vilken grund singularsuccessor och kvarvarande part blir bundna av en skiljeklausul i det ursprungliga kontraktet har diskuterats och varit föremål för olika uppfattningar i doktrin. Överlåtelse av skyldigheter kräver gäldenärens (kvarvarande parts) samtycke.²⁶ Om kvarvarande part lämnar sitt samtycke till en överlåtelse och successor förklarar att han träder in i överlåtarens rättsställning kan man anse att samtycket och inträdandeförklaringen utgör samstämmiga viljeförklaringar att ingå skiljeavtal. Skiljeklausulen kan i dessa situationer sägas bli gällande i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund. Till dessa situationer hör överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter samt överlåtelse av gäldsansvar.²⁷ Vid överlåtelse av rättigheter krävs däremot inte kvarvarande parts samtycke vilket medför att en överlåtelse kan ske utan vare sig kvarvarande parts samtycke eller vetskap. I dessa situationer är det svårt att anse att det tolkningsvis föreligger en viljeförklaring från kvarvarande part att ingå skiljeavtal med successor. I de fall successor inte känt till och inte bort känna till skiljeklausulen är det även svårt att anse att det föreligger en viljeförklaring från dennes sida att ingå skiljeavtal med kvarvarande part.²⁸ Därför är just rättighetsöverlåtelser det som är mest intressant och det som jag kommer lägga mest fokus på i uppsatsen eftersom dessa kräver att man laborerar med andra bindningsgrunder än avtalsrättsliga. Frågan som diskuterats kan förenklat sägas vara om en skiljeklausul som ingår i det större avtalet automatiskt medföljer vid en rättighetsöverlåtelse, "the automatic assignment rule", eller om successorns samtycke krävs för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen, "the express assignment rule".²⁹ Frågan torde aktualiseras i stor utsträckning inom affärlivet eftersom det ofta förekommer att en av parterna vid en transaktion överlåter sina kontraktsrättigheter till en tredje part.³⁰

Huruvida skiljeklausulen blir giltig och bindande i den nya partsrelationen vid en rättighetsöverlåtelse har avgjorts av HD i Emja-beslutet³¹ i vilken HD slog fast att successor är bunden, medan kvarvarande part är bunden om inte särskilda omständigheter föreligger. På vilken grund bundenhet uppstår framgår dock inte klart av beslutet.³² Mitt syfte med denna uppsats är därför att undersöka på vilka grunder skiljeklausulen i det ursprungliga avtalet kan

²⁶ Rodhe, Obligationsrätt, s. 642

²⁷ Heuman, i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 236 ff.

²⁸ Ibid., s. 248 f.

²⁹ Girsberger och Hausmaninger, Arbitration International, Vol. 8 no. 2 1992 s. 121 och 136

³⁰ Jarvin, Swedish and International Arbitration, Yearbook of the SCC:s Arbitration Institute, s. 65

³¹ NJA 1997 s. 866

³² Heuman, Specialprocess, Utsökning och exekution, s. 129

tänkas bli gällande mellan successor och kvarvarande part samt kartlägga för- och nackdelar med dessa grunder. Jag kommer titta på om Sverige, England och Tyskland tillämpar "the automatic assignment rule" eller "the express assignment rule" för att lösa frågan om skiljeavtalets giltighet i den nya partsrelationen. Även de rättspolitiska skäl för och emot skiljeavtalets giltighet i den nya partsrelationen som diskuteras i Emja-beslutet samt räckvidden av dessa kommer att behandlas i uppsatsen.

1.2 Material och metod

Vad det gäller det material jag använt för min uppsats finns inga direkt tillämpliga lagregler, varken internationella eller svenska, som reglerar huruvida eller på vilka grunder singularsuccessor och kvarvarande part i förhållande till varandra blir bundna av en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna.³³ Skiljedomsutredningen föreslog att en uttrycklig lagregel³⁴ skulle införas i LSF men förslaget mötte så mycket motstånd vid remissbehandlingen att regeringen beslutade att avstå från lagstifta i frågan och överlämnade istället frågan till rättstillämpningen.³⁵

Även praxis som är direkt intressant för min frågeställning är knapphändig. HD har prövat frågan huruvida singularsuccessor och kvarvarande part blir bundna av en skiljeklausul i det ursprungliga kontraktet vid en rättighetsöverlåtelse en gång.³⁶ Frågan har dock prövats i England och Tyskland fler gånger.

Frågan om denuntiation krävs för att skiljeklausulen ska bli bindande vid överlåtelser som inte kräver samtycke har prövats en gång av Svea hovrätt i Custosmålet samt en gång av Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut i Alpha-målet.³⁷

Spörsmålet har däremot behandlats relativt flitigt i doktrin ända från 1933 av Dillén fram till slutet av 1990-talet av bland andra Heuman, Håstad och Lindskog. Under 2000-talet behandlades frågan om denuntiation är nödvändigt för att bundenhet ska uppstå i den nya partsrelationen.³⁸

Jag har i uppsatsen analyserat och kritiskt granskat de olika författarnas ståndpunkter i fråga om grunderna för bundenhet och försökt hitta styrkor och svagheter i deras resonemang och lösningsförslag. Jag har jämfört

³³ Varken SmL eller LSF reglerar frågan, se Cars, lagen om skiljeförfarande- en kommentar, s. 44. Inte heller New Yorkkonventionen, UNCITRALS skiljedomsregler eller [The] European Convention on International Commercial Arbitration reglerar frågan.

³⁴ SOU 1994:81 s. 92. Regeln skulle ha den innebörden att skiljeklausulen inte skulle gälla i den nya partsrelationen om inte särskild överenskommelse härom träffats.

³⁵ Prop. 1998/99 s. 49 ff.

³⁶ NJA 1997 s. 866. I NJA 1926 s. 209 prövade inte HD huruvida singularsuccessor och kvarvarande part var bundna av en skiljeklausul vid en verklig överlåtelse utan konstaterade endast att successor var bunden om han agerat bulvan eller inkassomandatarie.

³⁷ Svea HovR:s dom 2003-10-10 i mål T 8032-00 och Alpha S.p.A ./ Beta Co Ltd. Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut mål nr. 12/2002

³⁸ Reldén, JT 2003/04 s. 930 ff. och Magnusson, JT 2005/06 s. 687 ff.

svenska författares resonemang med utländska och då främst Girsberger och Hausmaninger hos vilka jag funnit många bra argument främst för och emot "the automatic assignment rule" och "the express assignment rule". Mitt arbetssätt medför att min analys löper genom hela uppsatsen genom att varje avsnitt avslutas med en analys vilket medför att läsaren slipper onödiga upprepningar. Det är min förhoppning att arbetssättet ska göra uppsatsen så sammanhängande som möjligt och underlätta för läsaren att följa den röda tråden. Också de rättspolitiska argument HD baserar sin regel om bundenhet på i Emja-beslutet har jag undersökt och analyserat. Vissa avsnitt i uppsatsen präglas därför av den teleologiska tolkningsmetoden.³⁹ Jag har även undersökt räckvidden av de argument som skulle kunna medföra undantag från huvudregeln om bundenhet som HD ställt upp i Emja-beslutet.

För den här framställningen använder jag mig av vad Westberg kallar den regelorienterande ansatsen.⁴⁰ Denna ansats tar sin utgångspunkt i rättsregler som forskningsändamål och karaktäriseras av ett mer slutet betraktelsesätt än det som karaktäriserar den så kallade problemorienterade ansatsen.⁴¹ Ändamålet med min uppsats är att med utgångspunkt i Emja-beslutet utreda på vilka grunder en skiljeklausul i det ursprungliga avtalet blir gällande mellan singularsuccessor och kvarvarande part samt för- och nackdelarna med dessa för att sedan i min slutsats försöka komma fram till en lämplig lösning de lege ferenda. Även de rättspolitiska argument som anförts för och mot bundenhet samt räckvidden av dessa kommer att utredas. Utgångspunkten för min uppsats har jag funnit i det vägledande Emja-beslutet, förarbeten till LSF samt doktrin som behandlat min frågeställning. För den rättsdogmatiska metoden har jag använt mig av Lehrbergs verk praktisk juridisk metod.

1.3 Frågeställningar

Följande frågeställningar har varit utgångspunkt för min uppsats:

På vilka grunder blir singularsuccessor och kvarvarande part, i förhållande till varandra, bundna av en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna? Skiljer sig olika fall av singularsuccession från varandra?

Är singularsuccessor och kvarvarande part bundna av skiljeklausulen i det ursprungliga kontraktet i Tyskland och England? På vilken grund uppstår bundenhet i dessa länder?

³⁹ Den teleologiska metoden kännetecknas av att relevanta ändamål tilläggs störst betydelse, Lehrberg, Praktisk juridisk metod, s. 195

⁴⁰ Westberg i Festskrift till Per Olof Bolding, s. 421

⁴¹ Ibid., s. 422 f.

Under frågeställningarna inryms följande underfrågeställning:

Krävs denuntiation för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen vid en överlåtelse som inte kräver kvarvarande parts samtycke?

1.4 Avgränsningar och disposition

Då det finns avsevärda mängder skrivet om tredje mans bundenhet av en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna har jag valt att enbart behandla bundenhet vid singularsuccession i denna uppsats och då främst överlåtelse av materiella rättigheter enligt ett kontrakt med skiljeklausul. Jag kommer därför inte att behandla bundenhet vid universalsuccession, borgensåtaganden eller andra fall där tredje man kan tänkas bli bunden av en skiljeklausul. Jag har vidare valt att begränsa mig till att behandla singularsuccession som äger rum *innan* ett skiljeförfarande inletts. Således kommer singularsuccessors eventuella rätt till intervention i pågående skiljeförfarande inte att behandlas.

Överlåtelse av ett enskilt föremål omfattas av definitionen singularsuccession. En objektsöverlåtelse medför dock inte att en skiljeklausul gällande i ett tidigare avtalsled får verkan i ett senare led. Detta beror på att den nye köparen inte inträtt i den gamle köparens rättigheter och skyldigheter gentemot den ursprunglige säljaren.⁴² Det rör sig alltså inte om att en skiljeklausul blir bindande mot en tredje man eftersom någon tredje man inte existerar i dessa fall.

Beträffande överlåtelse av rättigheter behandlar jag överlåtelse av fordringar och överlåtelse av rätt till skadestånd. Jag behandlar enbart överlåtelser av rättigheter som inte är förknippade med villkor som är förmånliga för den kvarvarande parten. Trots att det vid överlåtelse av villkorade rättigheter inte handlar om överlåtelse av skyldigheter som alltid kräver borgenärens samtycke, krävs också i dessa fall borgenärens samtycke.⁴³ Vid överlåtelse av sådana villkorade rättigheter där samtycke lämnats torde finnas grund att anse att ett nytt skiljeavtal tillkommit i den nya partsrelationen genom två samstämmiga viljeförklaringar och således på avtalsrättslig grund. Mer än så kommer inte att sägas om villkorade rättigheter.

De nya avtalsparternas bundenhet av en skiljeklausul då överlåtelserna inte är civilrättsligt giltiga behandlas inte i uppsatsen.

[The] Dow Chemical Case⁴⁴ handlar inte om ett tredjemansproblem i den mening att en skiljeklausul blir bindande mot någon som inte är avtalspart och tredje man, utan huruvida en skiljeklausul blir bindande mot en tredje

⁴² Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 245 ff.

⁴³ Heuman, JT 1998/99 s. 538 f.

⁴⁴ ICC Case No. 4131

avtalspart.⁴⁵ Därför kommer jag inte behandla detta fall eller problem i denna uppsats.

Frågan huruvida en tredje man blir bunden av en *skiljedoms* rättskraft är en annan sak än huruvida tredje man blir bunden av en *skiljeklausul* och en skiljedoms rättskraft kommer därför inte att behandlas i denna uppsats.

Till sist vill jag uppmärksamma läsaren på att uppsatsen enbart rör en skiljeklausuls subjektiva räckvidd varför skiljeklausulens objektiva räckvidd inte kommer att behandlas.

Jag inleder min uppsats med att belysa vad problemet består i ur ett internationellt perspektiv och redogör för "the automatic assignment rule" och "the express assignment rule" samt de för- och nackdelar respektive regel för med sig. Min tanke med detta är att ge läsaren förståelse för vad problemet består i och de lösningsalternativ som finns redan i början av uppsatsen för att läsaren sedan lättare ska kunna följa uppsatsens fortsatta resonemang kring för- och nackdelar med de olika lösningsalternativen. För att förtydliga lite extra relaterar jag det internationella perspektivet till det svenska under avsnittet om diskussionen i Sverige.

Då huvudregeln är att allmänna avtalsrättsliga grundsatser och regler är tillämpliga på skiljeavtalet kommer jag först och främst undersöka i vilka singularsuccessionsfall man kan anse att parterna blir bundna på avtalsrättsliga grunder. För att kunna undersöka i hur stor utsträckning parterna kan anses bundna på avtalsrättsliga grunder kommer jag att dela in singularsuccession i olika typer beroende på överlåtelseobjektet. Detta görs under avsnittet om avtalsrättslig bundenhet. Ju fler successionsfall där bundenheten kan motiveras på avtalsrättslig grund desto bättre eftersom New York-konventionen om verkställighet av utländska skiljedomar⁴⁶ enbart är tillämplig då skiljeavtal slutits på avtalsrättsliga grunder.⁴⁷ Efter det går jag över till att undersöka på vilka andra grunder skiljeklausulen kan tänkas bli bindande i den nya partsrelationen och anför argument för och emot. Särskilt djupt går jag in på 27 § SkbrL och de rättspolitiska skäl som låg till grund för HD:s avgörande i Emja-beslutet.

I min komparativa studie för jag ett kortfattat de lege lata resonemang om huruvida skiljeklausulen blir gällande eller inte i den nya partsrelationen i Tyskland och England och i så fall på vilken grund. Detta främst för att undersöka om dessa länder tillämpar automatic eller express assignment rule, huruvida New York-konventionen blir tillämplig och huruvida singularsuccessor och kvarvarande parts bundenhet av en skiljeklausul i det ursprungliga kontraktet i Sverige kan vara motiverad av internationella hänsyn.

⁴⁵ Heuman, *Skiljemannarätt*, s. 96

⁴⁶ Implementerad i LSF 52- 60 § §

⁴⁷ 1 art. New York-konventionen och 53 § LSF och Kadelburger, *Stockholm Arbitration Report 2000:2*, s. 24 f.

2 Skiljeavtalets subjektiva räckvidd vid singularsuccession

2.1 Problemet ur ett internationellt perspektiv

Girsberger och Hausmaninger konstaterar att olika länder löser frågan om huruvida skiljeklausulen i det ursprungliga kontraktet blir bindande mellan successor och kvarvarande part på olika sätt. De uppfattningar som dominerar är "the automatic assignment rule" enligt vilken skiljeklausulen automatiskt medföljer vid en rättighetsöverlåtelse och "the express assignment rule" enligt vilken skiljeklausulen blir bindande enbart om successor samtycker härtill.⁴⁸ Författarna slår fast att den vanligaste uppfattningen i "civil law-länderna" är att skiljeklausulen medföljer automatiskt vid en rättighetsöverlåtelse medan den vanligaste uppfattningen i "common law-länderna" synes vara den motsatta.⁴⁹ Problemet kan sägas bestå i vilken av dessa två regler man ska tillämpa vid singularsuccession och har varit och är fortfarande i vissa länder, föremål för diskussion. För Sveriges del avgjordes frågan i Emja-beslutet.

Kritik kan riktas mot båda regler. Författarna anser det motsägelsefullt att länder som i stor utsträckning erkänner skiljeavtalets självständiga ställning genom separabilitetsdoktrinen tillämpar "the automatic assignment rule" vid rättighetsöverlåtelser. Det rimmar illa att anse att skiljeavtalet automatiskt medföljer huvudavtalet samtidigt som man erkänner skiljeavtalets självständiga ställning i förhållande till huvudavtalet. Även det faktum att man kan tillämpa olika lagar på skiljeavtalet och huvudavtalet och det faktum att skiljeavtalet inte anses ogiltigt bara för att huvudavtalet är det talar mot "the automatic assignment rule" eftersom dessa fakta påvisar skiljeavtalets självständiga ställning. Också flera argument mot "the automatic assignment rule" som har att göra med skiljeavtalets karaktär förs fram. Skiljeavtalet är av processuell natur varför inte civilrättsliga regler kan tillämpas på detta. Vidare är skiljeavtalet av personlig natur och kan inte automatiskt överföras utan inträdande parts samtycke. Mot denna kritik har invänts att skiljeavtalet brukar karaktäriseras som ett blandat civilrättsligt och processrättsligt avtal och även om civilrättsliga regler inte kan anses direkt tillämpliga kan de ändå vara analogt tillämpliga i avsaknad av andra tillämpliga lagregler. Även om ett skiljeavtal ibland kan vara av personlig natur är uppfattningen idag att ett skiljeavtal, i vart fall i kommersiella förhållanden, ingås av icke-personliga skäl såsom kostnadseffektivitet,

⁴⁸ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 136

⁴⁹ *Ibid.*, s. 134

snabbhet och möjlighet till sekretess. Vidare är oftast skiljeavtalen inkorporerade i huvudavtalen och ett skiljeavtal är alltid knutet till ett huvudavtal. På så sätt har inte ett skiljeavtal någon självständig betydelse utan har ingåtts inom ramen för ett annat avtal. Detta talar för att skiljeavtalets inte kan anses ha en självständig ställning i överlåtelse-situationer och att det således ska medfölja huvudkontraktet.⁵⁰ Annan kritik som framförts mot tillämpningen av "the automatic assignment rule" är att den kränker det skriftlighetskrav som uppställs för ett skiljeavtals giltighet i vissa rättssystem. Syftet med skriftlighetskravet är att skydda parterna i skiljeavtalet så att de verkligen är medvetna om att de avsäger sig rätten till domstolsprövning och att denna avsägelse kan ledas i bevis. "The automatic assignment rule" berövar successor detta skydd. Mot detta har dock invänts att skriftlighetskravet enbart gäller mellan de ursprungliga avtalsparterna och inte för parter som sedermera succederar i ena partens partsställning. Girsberger och Hausmaninger ifrågasätter varför inte en successor förtjänar detta skydd och är av den uppfattningen att "the automatic assignment rule" inte tar tillräcklig hänsyn till successors rättställning.⁵¹ Till detta ska läggas att New York-konventionen dessutom enbart erkänner verkställighet av skiljedomar som meddelats med stöd av skriftliga skiljeavtal. Det är en öppen fråga huruvida det enbart krävs att det ursprungliga skiljeavtalet är skriftligt för att ett skiljeavtal vid en överlåtelse ska anses uppfylla skriftkravet i New York-konventionen.⁵²

Tillämpningen av "the automatic assignment rule" har den fördel att den medför en skiljedomsvänlig policy som främjar internationell handel och skyddar den kvarvarande partens rättställning, något som anses mycket viktigt.⁵³ Regeln har dock den nackdelen att New York-konventionen inte blir tillämplig eftersom man med tillämpning av regeln inte kan anse att ett skiljeavtal ingåtts på avtalsrättslig grund vilket är en förutsättning för konventionens tillämplighet.

Den kritik som framförts mot "the express assignment rule" är att skiljeavtalet inte kan anses ha en självständig ställning i överlåtelssituationer då skiljeavtalet är knutet till huvudavtalet och existerar för att reglera forumfrågan vid tvister i anledning av detta. Detta gör sig särskilt gällande när skiljeavtalet har formen av en integrerad klausul i huvudkontraktet.⁵⁴ En ännu viktigare invändning som kan riktas mot regeln är att den inte tar till vara kvarvarande parts intresse av att göra skiljeklausulen gällande eller inte gällande mot successor. Dessutom kan man anse att successor egentligen inte är skyddsvärd i sammanhanget eftersom han kan låta bli att förvärva rättigheterna om han inte gillar skiljeklausulen medan kvarvarande part däremot inte kan motsätta sig rättighetsöverlåtelsen.⁵⁵ "The express

⁵⁰ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992, s. 137 f.

⁵¹ *Ibid.*, s. 142 f.

⁵² Heuman, *JT* 1998/99, s. 557

⁵³ Håstad i *Festskrift till Robert Boman*, s. 181 ff. och Lindskog, *Lagen om skiljeförfarande- en kommentar*, s. 160 ff.

⁵⁴ Weinacht, *Mealey's International Arbitration Report*, vol. 14 issue 9 1999, s. 61

⁵⁵ Lindskog, *Skiljeförfarande- en kommentar*, s. 161 not. 250

assignment rule” ger inte uttryck för en skiljedomsvänlig policy vilket har ansetts allt viktigare på senare tid då den internationella handeln fått ett rejält uppsving. Fördelarna med regeln är att den skyddar successor, erkänner skiljeavtalets självständiga ställning och har den fördel att New York-konventionen blir tillämplig vilket medför att skiljedomen kan verkställas i annat land än det där den meddelades.⁵⁶ Det är en öppen fråga om det krävs att successor och kvarvarande part ingår ett skriftligt skiljeavtal för att New York-konventionen ska bli tillämplig eller om det räcker att skiljeavtalet mellan de ursprungliga parterna är skriftligt.⁵⁷

2.2 Diskussionen i Sverige

Diskussionen i Sverige kan sägas vara den samma som internationellt sett. Vissa författare förespråkar en variant av ”the express assignment rule” och anser att skiljeavtalet enbart kan bli bindande på avtalsrättslig grund även i successionssituationer.⁵⁸ Andra författare menar att man inte ska laborera med avtalsrättsliga resonemang då dessa resulterar i tveksamma fiktioner utan motiverar bundenheten med 27 § SkbrL och rättspolitiska skäl och förespråkar således ”the automatic assignment rule”.⁵⁹

2.3 Huvudregeln

Det råder enighet i svensk rätt att allmänna avtalsrättsliga principer är tillämpliga även på skiljeavtal.⁶⁰ Av allmänna avtalsrättsliga principer följer att ett skiljeavtal är giltigt och har verkan enbart mellan de parter som ingått detsamma.⁶¹ Att bundenhet av skiljeavtal kräver avtalsåtagande följer även av principen om rätten till rättegång.⁶² Om successionsfallen utgör ett undantag från huvudregeln att en skiljeklausul enbart binder de parter som ingått skiljeavtal har varit föremål för delade meningar. Dillén anser att så är fallet medan Hassler är av den motsatta uppfattningen.⁶³ Det bör i sammanhanget påpekas att Lindskog rekommenderar yttersta restriktivitet med att meddela undantag till huvudregeln.⁶⁴

⁵⁶ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 137 f.

⁵⁷ Heuman, *JT* 1998/99 s. 557

⁵⁸ Bland andra Heuman, Vahlén och Kadelburger.

⁵⁹ Bland andra Lindskog, Ramberg, Håstad och Edlund.

⁶⁰ Heuman, *Skiljemannarätt* s. 51, Lindell, *Alternativ tvistelösning*, s. 141, *SOU* 1994:81 s. 77 och Hobér, *Arbitration International*, vol. 14 no. 4, 2001

⁶¹ Dillén, *Bidrag till läran om skiljeavtalet*, s. 245 och Hassler- Cars, *Skiljeförfarande* s. 45.

⁶² Lindskog, *Skiljeförfarande- en kommentar*, s. 158

⁶³ *Ibid.*, s. 245 och Hassler- Cars, *Skiljeförfarande*, s. 45

⁶⁴ Lindskog, *Skiljeförfarande- en kommentar*, s. 160

2.4 Bundenhet av ett skiljeavtal på avtalsrättslig grund

Då överlåtelse av skyldigheter kräver gäldenärens samtycke vilket däremot inte överlåtelse av rättigheter gör⁶⁵, finns det anledning att såsom Heuman gör i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, dela upp singularsuccession på olika fall beroende på vad det är som överläts.⁶⁶ Uppdelningen görs i syfte att undersöka i hur stor utsträckning man kan anse singularsuccessor och kvarvarande part bundna på avtalsrättslig grund av en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna vid singularsuccession. Om man kan motivera bundenhet på avtalsrättslig grund innebär detta som sagt att New York-konventionen blir tillämplig.⁶⁷ Som nämnts ovan är det dock en öppen fråga huruvida det för tillämpligheten av New York-konventionen krävs att skiljeavtalet mellan successor och kvarvarande part är skriftligt eller om det är tillräckligt att avtalet mellan de ursprungliga parterna är det.

2.4.1 Överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter samt överlåtelse av gäldsansvar enligt kontrakt innehållande en skiljeklausul

Som anförts krävs samtycke vid överlåtelse av skyldigheter för att överlåtelsen ska bli civilrättsligt giltig.⁶⁸ I de successionsfall då samtycke krävs och sådant ges kan man anse att nytt skiljeavtal uppkommer i den nya partsrelationen. Detta förklarar Heuman med att man tolkningsvis kan anse att kvarvarande parten genom sitt samtycke till överlåtelsen och förvärvaren genom sin förklaring att denne inträder i överlåtarens rättställning avger samstämmiga viljeförklaringar av den innebörden att skiljeklausulen i det ursprungliga kontraktet blir gällande dem emellan.⁶⁹ På denna grund kan man därför anse att nytt skiljeavtal tillkommit i den nya partsrelationen vid överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter enligt ett kontrakt⁷⁰ samt vid överlåtelse av gäldsansvar⁷¹. I dessa successionssituationer kan man således anse att skiljeavtalet blir gällande i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund.

Beträffande överlåtelse av löpande skuldebrev innehållande en skiljeklausul menar Heuman att man kan anse det ligga i det löpande skuldebrevets natur att gäldenären på förhand samtycker till att en obestämd successor träder in i

⁶⁵ Rodhe, Obligationsrätt, s. 641 f.

⁶⁶ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 229 ff.

⁶⁷ 1 art. New York-konventionen och 53 § LSF

⁶⁸ Rodhe, Obligationsrätt, s. 642

⁶⁹ Heuman, Specialprocess- utsökning och konkurs, s. 28, Kadelburger instämmer i detta resonemang, Stockholm Arbitration Report 2002:2, s. 22

⁷⁰ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 236 ff. och Broomé, JT 1994/95, s. 165

⁷¹ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 251

alla rättigheter. Heuman menar att gäldenären då också samtyckt till att en ny borgenär vid en tvist kan åberopa skiljeavtalet mot gäldenären samtidigt som den nya borgenären i och med förvärvet av det löpande skuldebrevet godtar att gäldenären kan göra skiljeavtalet gällande mot denne. Heuman menar att nytt skiljeavtal då uppkommit i den nya partsrelationen på samma sätt som vid överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter eller överlåtelse av gäldsansvar. Skiljeavtal har därmed uppkommit på avtalsrättslig grund.⁷²

Dillén ansåg emellertid att vid godtrosvärv av ett löpande skuldebrev innehållande en skiljeklausul, successor kan göra klausulen gällande men inte kvarvarande part.⁷³ Även Tirkkonen delar Dilléns uppfattning.⁷⁴ Håstad menar att eftersom 27 § SkbrL inte är tillämplig vid överlåtelse av löpande fordringar, en successor som förvärvat en löpande fordring innehållande en skiljeklausul i god tro inte är bunden av skiljeklausulen.⁷⁵ Lindskog instämmer i Håstads resonemang.⁷⁶

2.4.2 Överlåtelse av ovillkorade rättigheter enligt ett kontrakt med skiljeklausul

Överlåtelse av enbart rättigheter enligt ett kontrakt kräver i allmänhet inte gäldenärens samtycke och överlåtelse kan således ske utan gäldenärens samtycke och utan dennes vetskap.⁷⁷ Sker en överlåtelse utan gäldenärens vetskap är det svårt att anse att någon viljeförklaring att ingå skiljeavtal med successor föreligger. Det är då svårt att motivera att skiljeklausulen blir gällande i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund.⁷⁸ I sällsynta fall kan det även vara så att en enstaka rättighet överlåtits utan någon hänvisning till det ursprungliga kontraktet innehållande skiljeklausul skett. Successor kan då vara ovetande om skiljeklausulen och i dessa fall är det svårt att anse att successor genom förvärvet avgivit en viljeförklaring att ingå skiljeavtal med kvarvarande part.⁷⁹

Eftersom bundenhet i dessa fall inte torde kunna motiveras på avtalsrättslig grund anser Heuman att bundenhet av skiljeklausulen inte föreligger i den nya partsrelationen utan skiljeklausulen förfaller. Heuman anför att hans resonemang visserligen leder till att kvarvarande parts rättsställning försämras men att en kontraktspart alltid har att räkna med att den andra parten överlåter rättigheterna enligt kontraktet. Önskar kvarvarande part att en eventuell successor ska bli bunden av skiljeklausulen är det upp till

⁷² Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 250

⁷³ Dillén, Bidrag till läran om skiljeavtalet, s. 247

⁷⁴ Tirkkonen, Skiljemannaförfarandet, s. 45

⁷⁵ Håstad i Vänbok till Robert Boman, s. 183 f.

⁷⁶ Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 163 f. not. 258

⁷⁷ Rodhe, Obligationsrätt s. 641

⁷⁸ Heuman, JT 1997/98 s. 534 och i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 248.

Lindskog uttrycker skepsis mot att laborera med avtalsrättslig bundenhet vid rättighetsöverlåtelser då detta leder till tveksamma fiktioner i Skiljeförfarande- en kommentar, s. 160. Ramberg håller med Lindskog, JT 1990/91 s. 608

⁷⁹ Heuman, Current issues in Swedish arbitration, s. 60 ff.

denne att reglera detta i det ursprungliga kontraktet genom att införa ett överlåtelseförbud eller föreskriva att successor förbinder sig att iaktta skiljeklausulen vid en rättighetsöverlåtelse.⁸⁰ Vahlén har samma synsätt som Heuman. Vahlén anser att en skiljeklausul inte kan åberopas mot en tredje man som genom överlåtelse förvärvat någon av parternas rätt om han inte genom överlåtelseavtalet även måste anses ha förbundit sig att iaktta denna. Vahlén menar att man måste utgå från att skiljeavtalet är begränsat till att gälla mellan de ursprungliga avtalsparterna och att man inte kan utgå ifrån att tredje man har samma intresse som parterna av att åberopa skiljeavtalet. Successor skulle således inte vara bunden av skiljeklausulen enligt Vahlén och kvarvarande part skulle inte kunna påkalla skiljeförfarande mot successor. Enligt Vahlén är inte heller kvarvarande part bunden av skiljeklausulen eftersom man in dubio kan anta att skiljeavtalet varit avsett att tillämpas enbart mellan de ursprungliga parterna.⁸¹

Inte heller skiljedomsutredningen ansåg att ett skiljeavtal kan komma till stånd utan att avtalsbindningsmekanismerna iakttas. En part bör inte anses ha ingått ett skiljeavtal utan att veta om det. Utredningen föreslog därför att en reglering skulle införas i LSF innebärande att skiljeklausulen inte skulle bli gällande i den nya partsrelationen om inte parterna överenskommit härom.⁸² Detta ger uttryck för en variant av "the express assignment rule".

2.4.3 Analys

För att New York-konventionen ska bli tillämplig krävs att skiljedomen meddelats med stöd av ett skiljeavtal som ingåtts genom ett avtalsåtagande.⁸³ Detta får den följd att det är bra om man i så vid utsträckning som möjligt kan anse skiljeklausulen i den nya partsrelationen gällande på avtalsrättsliga grunder, i vart fall där parterna är av olika härkomst och vinnande part och önskar verkställa skiljedomen i annat land än den meddelats.

Instämmer man i Heumans resonemang om samtycket och inträdandeförklaringen som samstämmiga viljeförklaringar att ingå skiljeavtal, finns grund att anse att singularsuccessor och kvarvarande part vid en överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter, överlåtelse av gäldsansvar och överlåtelse av löpande skuldebrev, blir bundna av en skiljeklausul i kontraktet på avtalsrättsliga grunder.⁸⁴ Tolkningsfrågan är som sagt mer kontroversiell vid överlåtelse av löpande skuldebrev eftersom dessa kan godtrosförväras. Kände förvärvaren inte till skiljeklausulen i det löpande skuldebrevet och bort han inte göra det är det svårt att tolkningsvis anse att han genom sitt förvärv avgivit en viljeförklaring att ingå skiljeavtal med kvarvarande part.

⁸⁰ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 248

⁸¹ Vahlén, Avtal och tolkning, s. 153 ff. not. 88

⁸² SOU 1994:81 s. 91f.

⁸³ Heuman, Skiljemannarätt, s. 731 och LSF 53 §

⁸⁴ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 236 ff.

Som illustrerats uppstår problem vid överlåtelse av rättigheter eftersom samtycke då inte krävs för en överlåtelse. Om man anser sig kunna förutsätta att kvarvarande part har ett intresse av att kunna göra skiljeklausulen gällande också mot successor och successor inträder i överlåtarens rättsställning med vetskap om klausulen kan man eventuellt anse att skiljeavtal ingåtts mellan parterna i den nya partsrelationen. Man torde dock inte kunna förutsätta att kvarvarande part alltid har ett intresse av att kunna göra skiljeklausulen gällande också mot successor. Att det råder ett personligt förtroendeförhållande mellan de ursprungliga parterna som föranlett skiljeklausulen och om successor är betalningsoförmögen för eventuella skiljedomskostnader talar detta snarare mot att kvarvarande part har intresse av att göra klausulen gällande i den nya partsrelationen. Ett avtalsrättsligt resonemang vid överlåtelse av rättigheter leder enligt Lindskog till tveksamma resultat och bör inte godtas.⁸⁵ Vill man uppnå ett resultat som innebär att skiljeklausulen blir gällande i den nya partsrelationen måste man frångå huvudregeln om att man enbart kan bli bunden av en skiljeklausul på avtalsrättsliga grunder och erkänna bundenhet på annan grund. Detta för med sig den nackdelen att New York-konventionen inte blir tillämplig. Detta är, på så sätt som anförts, ett faktum som gör skiljedomen mindre värd.

Enbart i de fall då det rör sig om överlåtelse av villkorade rättigheter, överlåtelse av rättigheter som villkorats av samtycke eller av att successor förbinder sig att acceptera skiljeklausulen vid en överlåtelse i det ursprungliga kontraktet finns grund att anse att skiljeavtal tillkommit på avtalsrättslig grund men inte annars.⁸⁶

2.5 Bundenhet av ett skiljeavtal på grund av att successor ägt eller bort äga kännedom om skiljeklausulen i huvudkontraktet

2.5.1 Doktrin

Dillén behandlade även spørsmålet huruvida successor var bunden vid överlåtelse av förpliktelser och fann att skiljeklausulen kunde åberopas av successor. Kvarvarande part torde kunna åberopa skiljeklausulen mot successor om successor vid övertagandet av förpliktelsen kände till eller bort känna till skiljeklausulen.⁸⁷ Uppfattningen att singularsuccessor är bunden av skiljeklausulen om denne kände till eller bort känna till klausulen delas av Hobér, Hassler och Tirkkonen och var fram till Emja-beslutet den

⁸⁵ Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 160

⁸⁶ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 248

⁸⁷ Dillén, Bidrag till läran om skiljeavtalet, s. 247

förhärskande uppfattningen i doktrin.⁸⁸ Resonemanget bygger delvis på avtalsrättsliga grunder; en successor som äger eller bort äga kännedom om skiljeklausulen i det ursprungliga kontraktet och ändå väljer att träda in i överlåtande partens rättsställning, kan anses konkludent ha accepterat skiljeklausulen.

2.5.2 Analys

Genom att enbart erkänna bundenhet vid successors vetskap tillvaratar man successors möjligheter att gardera sig mot skiljeklausulen genom att låta bli att förvärva rättigheter som är föremål för denna.⁸⁹ Successor kan inte utnyttja möjligheten om denne vid sitt förvärv varken känt till eller bort känna till skiljeklausulen.⁹⁰ Skiljedomsutredningen uttalade att man inte ska anses ha ingått skiljeavtal utan att ha vetat om det. Om successor haft kännedom om skiljeklausulen och ändå trätt in i överlåtarens rättsställning kan man anse att han i och med inträdandet konkludent godtagit skiljeklausulen.⁹¹ För att ett avtal ska tillkomma krävs dock två samstämmiga viljeförklaringar och även om successor kan anses bunden genom konkludent handlande är det svårt att anse kvarvarande part bunden på avtalsrättslig grund om han varit omedveten om överlåtelsen. Resonemanget kräver alltså att man förutsätter att kvarvarande part vill att skiljeklausulen ska ha fortsatt giltighet i den nya partsrelationen vilket Dillén anser att man kan förutsätta.⁹² Kvarvarande part har ju en gång samtyckt till att ifrågasättas om kvarvarande part alltid vill skiljeklausulen gällande mot successor. Detta medför att lämpligheten av att erkänna bundenhet på denna grund kan ifrågasättas.

En annan nackdel med att erkänna bundenhet på denna grund är att successor kan förneka att han hade kännedom om klausulen vid förvärvet och på så sätt frigöra sig från denna. Dillén hävdar att detta problem nästan aldrig skulle uppkomma i praktiken eftersom det är sällan överlåtelse sker utan minsta hänvisning till det ursprungliga kontraktet. Enligt nutida praxis krävs visserligen enbart att part hänvisat till standardvillkor innehållande en skiljeklausul för att denna ska bli bindande i partsrelationen⁹³ men i undantagsfall, vid överlåtelse av någon enstaka rättighet kan dock hända att successor är aktsamt ovetande om klausulen.⁹⁴ Om kvarvarande part då inte skulle kunna göra skiljeklausulen gällande kan man invända att tillräcklig

⁸⁸ Hobér, Arbitration in Sweden, s. 39, Hassler, Skiljeförfarande, s. 44 och s. 44 not. 22 och Tirkkonen, Skiljemannaförfarandet, s. 45

⁸⁹ Håstad i Vänbok till Robert Boman, s. 183 och Heuman, JT 1997/98, s. 540 samt NJA 1997 s. 866 .

⁹⁰ Heuman, JT 1997/98 s. 538

⁹¹ Adlercreutz, Avtalsrätt I, s. 83 ff., Lehrberg, Avtalsrättens grundelement, s. 127, NJA 1977 s. 92 och 1982 s. 244

⁹² Dillén, Bidrag till läran om skiljeavtalet, s. 246

⁹³ NJA 1980 s. 46. Det krävs inte att parten bifogar ett exemplar av standardvillkoren han hänvisar till.

⁹⁴ Heuman, JT 1997/98 s. 539 f.

hänsyn inte tas till kvarvarande parts önskan att tvister ska avgöras genom skiljedom.

2.6 Bundenhet av ett skiljeavtal enligt 27 § SkbrL

2.6.1 Doktrin

27 § SkbrL lagfäster gäldenärens bibehållna invändningsrätt vid överlåtelse av enkla skuldebrev. Genom analogi får paragrafen betydelse också för andra fordringar.⁹⁵ Principen i 27 § SkbrL innebär att den nya borgenären inte får bättre rätt än den gamla oavsett ond eller god tro. Dillén menade att vissa fall av succession på den berättigades sida utmärks av att successor inte erhåller bättre rätt än den part i vars ställning han succederar. Av detta följer att kvarvarande part kan göra skiljeavtalet gällande mot successorn likaväl som mot överlåtaren i dessa fall.⁹⁶ Dillén torde då åsyfta överlåtelse av rättigheter då 27 § SkbrL blir tillämplig. Huruvida successor kunde åberopa skiljeavtalet mot kvarvarande part berördes däremot inte av Dillén. Tirkkonen instämmer i Dilléns resonemang.⁹⁷

Av 27 § SkbrL följer enligt Håstad att en förvärvare av rättigheter blir bunden av en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna oavsett om han ägde eller bort äga kännedom om skiljeklausulen. Undantag görs för löpande skuldebrev som innehåller en skiljeklausul eftersom 27 § SkbrL inte är tillämpliga på dessa.⁹⁸ Också Edlund delar denna uppfattning.⁹⁹ Bundenheten är påkallad av hänsyn till kvarvarande part som annars skulle få sin ställning allvarligt försämrade. Beträffande hänsynen till successor anför Håstad att om förvärvaren inte önskar bli bunden av skiljeklausulen, kan han alltid låta bli att förvärva rättigheterna.¹⁰⁰ Även kvarvarande part är bunden av skiljeklausulen i förhållande till successorn annars skulle haltande bundenhet uppstå vilket inte är acceptabelt.¹⁰¹ Håstad intar således i förhållande till Heuman en motsatt uppfattning och anser skiljeklausulen bindande i den nya partsrelationen. Håstad anför vidare dels att man kan utgå från att de ursprungliga parterna varit angelägna om att framtida tvister avgörs genom skiljedom och detta oavsett om ena parten överlåter kontraktsrättigheter, dels att kvarvarande part är berättigad att få tvister prövade genom skiljedom. Edlund instämmer och anför att det oftast är så att skiljeklausulen inte blir föremål för några närmare överväganden utan parterna får antas se skiljeförfarande som en typiskt sett rationell tvistelösningsform. Detta talar för att också kvarvarande part ska vara

⁹⁵ Mellqvist och Persson, Fordran och skuld, s. 151

⁹⁶ Dillén, Bidrag till läran om skiljeavtalet, s. 246

⁹⁷ Tirkkonen, Skiljemannaförfarandet, s. 44 f.

⁹⁸ Håstad i Vänbok till Robert Boman, s. 183

⁹⁹ Edlund, SvJT 1993 s. 905

¹⁰⁰ Håstad a.a. s. 183

¹⁰¹ Ibid., s. 184 och NJA 1979 s. 666

bunden av skiljeklausulen.¹⁰² Om kvarvarande part inte godkänt att överlåtaren slipper ifrån sina skyldigheter enligt kontraktet torde denne ha möjlighet att göra överlåtaren ansvarig för de skulder som förvärvaren ådrar sig i skiljeförfarandet med kvarvarande part.¹⁰³ Nackdelarna med att förvärvaren kanske inte förmår betala mildras av detta. Om kvarvarande part godkänner att överlåtaren befrias från sina skyldigheter kan kvarvarande part inte hålla överlåtaren ansvarig för kostnaderna men då får kvarvarande part skylla sig själv.¹⁰⁴

Även Lindskog är av den uppfattningen att en rättighetsförvärvare är bunden av ett skiljeavtal som överlåtaren ingått med gäldenären avseende den överlåtna rättigheten på grund av 27 § SkbrL. Lindskog hävdar att det dock inte finns något som hindrar att ett skiljeavtal avseende ett rättighetsförhållande enbart binder ena parten och ställer sig således inte negativ till en haltande bundenhet. Lindskog anför att den lämpligaste lösningen är att successor är bunden enligt 27 § SkbrL och att kvarvarande part är obunden eftersom denne inte ingått något skiljeavtal med successor.¹⁰⁵

Heuman ifrågasätter om 27 § SkbrL överhuvudtaget är tillämplig på frågan om skiljeklausulens giltighet i den nya partsrelationen då överlåtelse av rättigheter enligt ett kontrakt med skiljeklausul skett. Separabilitetsdoktrinen innebär nämligen att frågan om avtalsbundenhet ska bedömas särskilt för huvudavtalet och skiljeavtalet. Är den materiella överlåtelsen inte giltig måste det prövas särskilt om skiljeklausulen ändå är bindande i den nya partsrelationen. 27 § SkbrL omfattar enbart överlåtelse av fordringar och vissa andra *rättigheter*. Ett skiljeavtal kan däremot anses utgöra både ett berättigande och ett förpliktigande avtal.¹⁰⁶ Anser man separabilitetsdoktrinen tillämplig och att huvudavtalet och skiljeavtalet ska behandlas separat menar Heuman därför att detta talar för att 27 § SkbrL inte kan tillämpas som grund för bundenhet av skiljeavtalet i den nya partsrelationen eftersom skiljeavtalet inte enbart består av rättigheter utan både rättigheter och skyldigheter. 27 § SkbrL blir då inte tillämplig på skiljeavtalet. Om separabilitetsdoktrinen däremot inte anses tillämplig anser Heuman dock att 27 § SkbrL kan motivera bundenhet om man ser skiljeklausulen som ett uppställt villkor för en giltig överlåtelse. Det spelar då ingen roll att villkoret avser ett avtal som delvis är förpliktigande eftersom överlåtelsen av huvudrättigheten är en renodlad förmån.¹⁰⁷

I Emja-beslutet uttalar sig inte HD beträffande separabilitetsdoktrinen tillämplighet utan konstaterar kort och gott att ett av skälen till successors bundenhet utgörs av 27 § SkbrL. Eftersom 27 § SkbrL även gäller då förvärvaren varit i god tro måste detta enligt Heuman innebära att

¹⁰² Edlund, a.a. s. 908

¹⁰³ Håstad, a.a. s. 184

¹⁰⁴ Håstad i Vänbok till Robert Boman, s. 185

¹⁰⁵ Lindskog, JT 1993/93 s. 827 not. 5 och Skiljeförfarande- en kommentar, s. 166 f.

¹⁰⁶ Kvar och Olsson, Lagen om skiljeförfarande, en kommentar, s. 20

¹⁰⁷ Heuman, JT 1997/98, s. 545 f.

kvarvarande part kan göra skiljeklausulen gällande även om successor saknade kännedom om klausulen vid tidpunkten för förvärvet.¹⁰⁸ HD:s beslut skulle således innebära att man även avviker från de bindningskriterier som uppställts av bland annat Dillén och Hobér och att man funnit nya grunder för bundenhet.

2.6.2 Analys

I Emja-beslutet synes HD tillämpa den princip för bundenhet som Håstad ställt upp. I mitt tycke är det högst rimligt att motivera singularsuccessors bundenhet av principen i 27 § SkbrL med undantag för de fall då det är en löpande fordring som överlåtits. Man skyddar då kvarvarande part från att få sin rättsställning försämrad genom en överlåtelse han inte kan motsätta sig. Man kan mot detta dock invända att det finns fall där kvarvarande part inte önskar bli bunden av skiljeklausulen i förhållande till successor, till exempel då det föreligger en stark personlig anknytning mellan de ursprungliga parterna eller successor inte förmår betala kostnaderna för skiljeförfarandet. Personlig anknytning torde dock inte vara speciellt vanligt i kommersiella förhållanden.¹⁰⁹ Risken att successor inte har råd att betala skiljedoms-kostnaderna talar starkare för att kvarvarande part inte ska bli bunden av skiljeklausulen. Dock torde även kostnadsargumentet ha förlorat bärighet bland annat genom införandet av 5 § 3 p. LSF enligt vilken skiljemännen får avsluta förfarandet om en av parterna inte betalar sin del av begärt säkerhetsbelopp.

Man kan mot resonemanget invända att successor inte erhåller tillräckligt skydd. Håstad anser dock att successor kan låta bli att förvärva rättigheterna om han inte önskar bli bunden av skiljeklausulen. Mot detta kan invändas att 27 § SkbrL gäller även vid god tro. Detta leder till att successor blir bunden oavsett om han känt till eller bort känna till skiljeklausulen. En successor som inte känner till en skiljeklausul kan inte gardera sig mot denna genom att låta bli att förvärva rättigheterna. Lindskog anser dock att successor inte är lika skyddsvärd som kvarvarande part eftersom han inte behöver förvärva fordringen medan kvarvarande part inte kan motsätta sig en överlåtelse. Successor kan dessutom alltid inför ett förvärv efterhöra hos överlåtaren om rättigheterna omfattas av skiljeavtal.¹¹⁰ Därför torde det enligt min mening vara berättigat att motivera successors bundenhet med 27 § SkbrL.

Man kan däremot inte motivera kvarvarande parts bundenhet med 27 § SkbrL. Lindskog anser att kvarvarande part inte ska vara bunden.¹¹¹ Enligt min mening är det dock inget alternativ att godta en haltande bundenhet på det sätt som Lindskog gör eftersom det ger kvarvarande part spekulations-möjligheter i val av tvisteform vilket ansetts oskäligt.¹¹² Antingen är båda

¹⁰⁸ Ibid., s. 547 f.

¹⁰⁹ NJA 1997 s. 866

¹¹⁰ Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 161 not. 250

¹¹¹ Lindskog, JT 1993/93 s. 827 not. 5 och Skiljeförfarande- en kommentar, s. 166f.

¹¹² NJA 1979 s. 666

parter bundna av skiljeklausulen eller så är ingen av dem bundna.¹¹³ Att enbart motivera kvarvarande parts bundenhet med att det annars skulle uppstå haltande bundenhet är inte helt tillfredsställande men är, i brist på andra skäl, den lämpligaste lösningen.

Heumans resonemang att om separabilitetsdoktrinen är tillämplig, 27 § SkbrL inte skulle vara tillämplig, är intressant. Han har dock själv hävdad att separabilitetsdoktrinen enbart är tillämplig där den verkar behörighetsutvidgande vilket ju inte skulle vara fallet vid rättighetsöverlåtelser.¹¹⁴ Detta talar för att 27 § SkbrL och inte separabilitetsdoktrinen är tillämplig i successionssituationer.

Erkänner man att successor blir bunden på grund av principen i 27 § SkbrL ligger det nära till hands att anse att skiljeavtalet tillkommit med stöd i lag. New York-konventionen och dess fördelar blir då inte tillämplig.

2.7 Bundenhet av ett skiljeavtal motiverad av rättspolitiska skäl

2.7.1 Emja-beslutet

Det holländska varvet Ferus¹¹⁵ slöt avtal om uppförandet av ett skepp, sedermera MS Emja, med ett annat holländskt bolag. Kontraktet innehöll en skiljeklausul. Det holländska bolaget överlät sina rättigheter och skyldigheter enligt kontraktet på Emja¹¹⁶ som trädde in i avtalsrelationen med Ferus som motpart. Ferus anlidade Bijlsma¹¹⁷, som underentreprenör som i sin tur anlidade Wärtsilä¹¹⁸ för att leverera en dieselmotor. Det visade sig sedan att det var fel på motorn. För att Emja skulle kunna föra talan avseende felet överlät Ferus och Bijlsma sina rättigheter enligt kontraktet gentemot Wärtsilä till Emja.

Emja stämde in Wärtsilä till Trollhättans TR och yrkade att Wärtsilä skulle förpliktigas att till det utge skadestånd. Wärtsilä gjorde gällande att rättegångshinder förelåg under återopande av skiljeklausulen. Wärtsilä anförde att om skiljeklausulen inte skulle anses bindande mot Emja, Wärtsilä skulle få sin ställning allvarligt försämrade. Wärtsilä anförde vidare att tvister inom branschen ofta rörde komplicerade tekniska frågor för vilka ett skiljeförfarande skulle ge större möjligheter att utse skiljedomare med särskild kompetens. Vidare menade Wärtsilä konkurrensen i branschen vara mycket hård och att man hade ett självklart intresse av skydd mot oönskad insyn vilket enbart ett skiljeförfarande kunde erbjuda. Emja anförde dels att

¹¹³ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 230

¹¹⁴ Heuman, Skiljemannarätt, s. 66 och JT 1997/98, s. 546 med hänvisningar.

¹¹⁵ Scheepswerf Ferus Smit BV

¹¹⁶ MS Emja Braack Schiffahrts KG

¹¹⁷ Sheepsverf Bijlsma BV

¹¹⁸ Wärtsilä Diesel Aktiebolag

det förelåg ett förtroendeförhållande mellan de ursprungliga parterna, dels att det fanns risk för att Emja skulle drabbas av déni de justice om tingsrätten ansåg Emja bunden av skiljeklausulen.

TR fann Emja bunden av skiljeavtalet och avvisade Emjas talan. Hovrätten avslog Emjas överklagande. HD fastställde det beslut vartill tingsrätten och hovrätten kommit och fann att 27 § SkbrL var tillämplig på överlåtelsen.¹¹⁹ Enligt stadgandet får en ny borgenär inte bättre rätt än den gamla vid rättighetsöverlåtelser. HD uttalade att principen i första hand gäller civilrättsliga invändningar om exempelvis ogiltighet men att det finns starka skäl att låta den omfatta även skiljeavtal som överlåtaren ingått. Om skiljeklausulen inte skulle anses vara bindande skulle detta innebära en allvarlig försämring av Wärtsiläs rättsställning vilket harmonierar dåligt med 27 § SkbrL. Det måste antas att Wärtsilä, liksom de ursprungliga motparterna Ferus och Bijlsma, har varit angelägen om att tvister dem emellan skulle avgöras genom skiljedom. HD ansåg att det då inte bör godtas att Ferus och Bijlsma gör sig fria från skiljeklausulen genom att överlåta rättigheterna enligt kontraktet. Om förvärvaren, Emja, inte önskar bli bundet skiljeklausulen kan bolaget alltid låta bli att förvärva rättigheterna. Dessutom kan inte Wärtsilä motsätta sig en rättighetsöverlåtelse.

HD uppmärksammade att beträffande kvarvarande parts bundenhet av en skiljeklausul har i doktrinen framförts att skiljeklausulen kan ha tillkommit på grund av stark personlig anknytning mellan de ursprungliga parterna. Detta skulle i så fall tala emot att skiljeklausulen blir gällande i förhållande till ena partens singularsuccessor. HD anförde att en sådan personlig anknytning torde vara ovanlig i kommersiella förhållanden och att det i vart fall inte förelåg någon personlig anknytning mellan Wärtsilä å ena sidan och Bijlsma och Ferus å andra sidan. HD anförde vidare att det främst är risken för att singularsuccessor inte förmår betala kostnaderna för ett skiljeförfarande som talar för att kvarvarande part ska anses ha rätt att välja mellan skiljeförfarande och domstolsprövning. Detta medför dock att haltande bundenhet med spekulationsmöjligheter i val av tvistelösningsform uppkommer för kvarvarande part. Den haltande bundenheten talar för att kvarvarande part bör vara bunden av skiljeklausulen om inte särskilda omständigheter häremot föreligger. Några sådana omständigheter har inte framkommit i målet varför även Wärtsilä ska anses bundet av skiljeklausulen.

HD ansåg inte heller att det förelåg någon risk för déni de justice med den regel HD uppställde för bundenhet.

Den rättsats HD skapade i målet är av följande innebörd: singularsuccessor är bunden av skiljeklausulen i förhållande till kvarvarande part och kvarvarande part är bunden av skiljeklausulen i förhållande till singularsuccessor, om inte särskilda skäl talar häremot. Successors bundenhet torde

¹¹⁹ Heuman och Jarvin, Swedish Arbitration Act of 1999, five years on; a critical review of strenghts and weaknesses, s. 29

följa av 27 § SkbrL och kvarvarande parts bundenhet synes motiverad av rättspolitiska skäl och för att undvika en haltande bundenhet.

2.7.2 Analys av HD:s beslut i Emja

2.7.2.1 Tillämpligheten av 27 § SkbrL och separabilitetsdoktrinen

HD uttalar sig inte huruvida separabilitetsdoktrinen är tillämplig i successionssituationer eller inte i Emja. Som Heuman uttalat torde inte separabilitetsdoktrinen vara tillämplig där den har en behörighetsbegränsande funktion.¹²⁰ Så skulle ju fallet vara här. Antagligen är 27 § SkbrL tillämplig och inte separabilitetsdoktrinen. Eftersom 27 § SkbrL är tillämplig även när förvärvaren är i god tro torde dess tillämpning innebära att förvärvaren (successor) är bunden av skiljeklausulen även i fall då han inte kände till eller bort känna till denna.¹²¹ HD tar i så fall avstånd från de bindningskriterier som ställts upp av bland andra Dillén och Hobér.

2.7.2.2 Kvarvarande parts intresse av att skiljeavtalet får fortsatt giltighet vid succession- argument för att successorn ska anses bunden av skiljeklausulen

I Emja-beslutet framförde HD ett av Heuman kallat frigörandeargument för att motivera successors bundenhet av skiljeklausulen i den nya partsrelationen. HD ansåg att det inte bör godtas att den ursprungliga parten ensidigt gör sig fri från skiljeavtalet genom att överlåta kontraktsrättigheterna på någon annan eftersom det får antas att kvarvarande part, liksom ursprungliga parten, varit angelägen om att eventuella tvister dem emellan skulle avgöras genom skiljedom.¹²² Det skulle innebära en allvarlig försämring för den kvarvarande parten om överlåtelsen skulle leda till att skiljeavtalet förföll och tvister i anledning av kontraktet istället prövades av domstol. Det är främst möjligheten att i ett skiljeförfarande utse skiljedomare med särskild kompetens och möjligheten till sekretess som talar för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen. Att kvarvarande part skulle berövas dessa fördelar enbart på grund av att hans ursprungliga motpart överlät rättigheterna enligt kontraktet, något som inte heller ligger i kvarvarande parts makt att kontrollera, skulle kunna få oönskade konsekvenser för kvarvarande part som skulle förlora sina möjligheter att utse en expertdomare och sina möjligheter till sekretess om tvisten istället prövades av domstol. Särskilt stor tyngd har argumentet i internationella tvister där det torde vara av yttersta vikt för en utländsk part att han inte ska kunna tvingas in i en domstolsprocess i sin motparts land; en rättsordning han kanske inte hyser något förtroende för eller inte är bekant

¹²⁰ Heuman, Skiljemannarätt, s. 66 och JT 1997/98 s. 546 med hänvisningar.

¹²¹ Heuman, JT 1997/98 s. 547

¹²² Heuman, JT 1997/98, s. 537

med.¹²³ Att successor blir bunden är nödvändigt med hänsyn till kvarvarande part.

Heuman anser att om successorn kan göra sannolikt att kvarvarande part inte har något sekretessintresse och visar han att denne inte utsett någon expertdomare utan en vanlig underrättsdomare, kan det vara tänkbart att successorn anses obunden av skiljeklausulen. Heuman uttalar dock att dessa skäl inte torde väga så tungt att man bör frånga huvudregeln om bundenhet.¹²⁴ Sannolikt skulle alltså inte undantag från huvudregeln om bundenhet göras trots att successor lyckats göra ovan nämnda omständigheter sannolika.

Mot frigörandeargumentet kan man invända att det kan föreligga en stark personlig anknytning mellan de ursprungliga parterna vilken föranlett valet att slita tvister genom skiljeförfarande. Detta kan medföra att kvarvarande part inte alls har något intresse av att göra skiljeklausulen gällande mot successor. En ytterligare invändning mot frigörandeargumentet är att kvarvarande part kanske inte har något intresse av att göra skiljeklausulen gällande mot en successor som är betalningsoförmögen för skiljedoms-kostnaderna .

Ett annat argument mot frigörandeargumentet framförs av Heuman som menar att överlåtelse i regel sker av affärsmässiga skäl och inte för att en part vill frigöra sig från en skiljeklausul. Han synes mena att detta till viss del torde urholka betydelsen frigörandeargumentet. Han anför dock att såsom HD formulerats sig, det torde vara utan betydelse för frågan om bundenhet huruvida överlåtelsen skett för att överlåtaren vill frigöra sig från skiljeavtalet eller inte. Viktigast är att kvarvarande parts rättställning inte försämras.¹²⁵

Sträcker sig frigörandeargumentet sig så långt att en successor blir bunden av skiljeklausulen också i fall då han inte känt till denna? HD uttalar sig inte explicit i denna fråga i Emja-beslutet men Heuman anför att så torde vara fallet. Om den överlåtande parten skulle ha möjlighet att göra klausulen verkningslös genom att undanhålla förekomsten av en skiljeklausul i det ursprungliga avtalet skulle kringgåendemöjligheterna bli för stora.¹²⁶ Dessutom motiverar HD successors bundenhet med stöd av 27 § SkbrL som gäller oavsett god tro hos förvärvaren vilket också talar för att successor blir bunden av skiljeklausulen oavsett vetskap om denna. Ett argument talar dock emot bundenhet i denna situation; HD uttalade i Emja-beslutet att successor kan gardera sig mot att bli bunden av ett skiljeavtal genom att låta bli att förvärva kontraktsrättigheterna knutna till detta. Denna möjlighet kan successor inte utnyttja om han inte känner till skiljeklausulen. Heuman anser dock att detta skyddsargument förs fram av HD på så sätt att det inte kan ha

¹²³ Ibid., s. 539

¹²⁴ Ibid., s. 538

¹²⁵ Heuman, JT 1997/98 s. 538

¹²⁶ Ibid., s. 540

haft så stor betydelse som argument mot bundenhet.¹²⁷ Successors bundenhet enligt frigörandeargumentet torde således vara mycket stark.

2.7.2.3 Déni de justice- argument *mot* att successor ska anses bunden av skiljeklausulen

I Emja-beslutet anförde successor att det förelåg en risk för déni de justice om skiljeklausulen skulle anses giltig i den nya partsrelationen. Successor ansåg det föreligga en risk att kvarvarande part, efter att HD beslutat att rättegångshinder förelåg, vid påkallande av skiljeförfarande skulle hävda att skiljeklausulen inte skulle vara giltig i den nya partsrelationen. I en rättstat kan man inte acceptera att en part förtas alla sina möjligheter att få en tvist prövad. HD lämnade dock successors invändning utan avseende efter att ha konstaterat att det inte förelåg någon risk för déni de justice eftersom skiljeklausulen ansågs binda båda parter i den nya partsrelationen och inte enbart successor. Så länge en haltande bundenhet inte godtas så torde risken för déni de justice vara minimal och utgör därför inte ett skäl för att successor inte ska vara bunden. Om HD däremot godtagit en haltande bundenhet hade argumentet varit värt att beakta.¹²⁸

2.7.2.4 Kvarvarande parts möjlighet att på förhand avtalsreglera frågan om skiljeklausulens tillämplighet mot presumtiva successorer- argument *mot* att successor ska anses bunden av skiljeklausulen

HD gjorde i Emja-beslutet, i likhet med skiljedomsutredningen, uttalanden om att part i det enskilda fallet kan gardera sig mot en huvudregel om bundenhet eller icke bundenhet om han anser denna olämplig. Den kvarvarande parten kan till exempel gardera sig på så sätt att han ser till att det ursprungliga avtalet innehåller en föreskrift om att överlåtelse inte får ske eller att överlåtelse enbart får ske under förutsättning att förvärvaren åtar sig att iaktta skiljeklausulen. Förvärvaren kan inte gardera sig på detta sätt eftersom han saknar möjlighet att påverka innehållet i kontraktet mellan de ursprungliga parterna som oftast ingåtts långt innan överlåtelsen skett. Förvärvaren kan däremot gardera sig genom att avstå från ett förvärv om denne inte vill bli bunden av skiljeklausulen. Detta förutsätter, som ovan nämnt, att förvärvaren har kännedom om skiljeklausulen i kontraktet mellan ursprungsparterna.

Heuman ställer sig frågan om de ursprungliga parterna kan utforma olika typer av avtalsklausuler på ett sätt så att båda kan vara säkra på att de får verkan mot en successor. Heuman och skiljedomsutredningen utgår från att avtalsrättsliga bindningsmekanismer måste iakttas för att ett skiljeavtal ska komma till stånd och med denna utgångspunkt kan en avtalsföreskrift endast bli verksam om successorn fått kännedom om den. 27 § SkbrL talar dock för att klausulerna kan få verkan mot successor trots att han inte känt till dem.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Heuman, JT 1997/98 s. 549 f.

Man kan ifrågasätta lämpligheten av att en part blir bunden av kontraktsvillkor han inte känt till eller bort känna till. Heuman anför dock att en valrättsklausul som ger kvarvarande part rätt att välja mellan rättegång och skiljeförfarande och som införts i avtalet av ursprungsparterna kan framstå som överraskande och tyngande för successor. Denna kan därför borttolkas till successorns fördel om denne saknade kännedom om klausulen vid sitt förvärv.¹²⁹ Bortsett från tyngande och överraskande klausuler är det möjligt att andra avtalsvillkor binder successor trots att han varit ovetande om dessa vid sitt förvärv.

Heuman har anført att en kvarvarande part alltid har att räkna med att motparten överlåter rättigheterna enligt kontraktet och att han därför, för att successor ska bli bunden, ska låta det ursprungliga kontraktet påverkas av detta genom att exempelvis föreskriva att överlåtelse sker med förbehållande av skiljeklausulen. Har detta inte skett anser Heuman att kvarvarande part inte varit alltför angelägen om att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen varför man skulle kunna anse successor obunden i dessa fall.¹³⁰ Heuman är dock ensam om denna uppfattning och möjligheten att på förhand reglera giltigheten av en skiljeklausul torde vara av mindre betydelse för frågan om bundenhet.

2.7.2.5 Betydelsen av en stark personlig anknytning mellan de ursprungliga avtalsparterna-argument *mot* att kvarvarande part ska anses bunden av skiljeklausulen

HD uppmärksammade i Emja-beslutet att ett skiljeavtal kan ha tillkommit mellan de ursprungliga parterna på grund av en stark personlig anknytning dem emellan. De kan till exempel hysa särskilt förtroende för varandra vilket lett till att de ingått skiljeavtalet. Det är inte säkert att kvarvarande part hyser samma förtroende för successor och hade kanske inte valt att ingå skiljeavtal med denne om detta blivit aktuellt. Detta skulle i så fall tala emot att kvarvarande part skulle anses bunden av skiljeklausulen i förhållande till successorn. HD uttalade emellertid att sådan personlig anknytning torde vara ovanlig i kommersiella förhållanden och att det i vart fall inte förelåg mellan Wärtsilä å ena sidan och Ferus och Bijlsma å den andra.

Heuman anför att personlig anknytning visst kan föreligga även i kommersiella förhållanden. Till exempel kan ett bolag ändras på så sätt att verksamheten ges en annan inriktning och lönsamhet, företagsledningen kan bytas ut och eventuellt kan motparten göra den bedömning att det seriösa bolagets verksamhet inte kommer att ändras inom viss tid men så sker detta ändå. Detta kan leda till att ett förtroendeförhållande upphävs. Ett annat exempel är att det varit av vikt för parterna att förlägga ett eventuellt skiljeförfarande till ett visst neutralt land och kontraktsrättigheter överlåtit till ett bolag som har sin verksamhet förlagd till detta land.¹³¹

¹²⁹ Ibid., s. 555

¹³⁰ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 248

¹³¹ Ibid., s. 231

Heuman anför att det är oklart om det krävs att båda de ursprungliga avtalsparterna hyst den uppfattningen att det förelegat ett starkt förtroendeförhållande dem emellan eller om det är tillräckligt att enbart kvarvarande parten haft denna uppfattning för att undantag från bundenheten ska kunna aktualiseras. Han anser det möjligt att undantaget kan bli tillämpligt och bundenheten bortfalla redan då den personliga anknytningen enbart varit avgörande för kvarvarande part och oberoende av överlåtarens och successors uppfattning härom. Att detta skulle kunna vara fallet motiverar Heuman med att varken en särskild omständighet eller upplösningen av bundenheten synes behöva grundas på avtalsrättsliga regler.¹³²

Bundenheten bör dock inte upplösas genom enbart ett påstående om personlig anknytning mellan ursprungsparterna. Heuman menar att den som verkligen ansett det personliga förtroendeförhållandet vara av stor vikt har en anledning att låta det ursprungliga avtalet påverkas av detta, till exempel genom att införa en föreskrift om överlåtelseförbud häri. Om så inte är fallet torde det vara svårt för kvarvarande part att bevisa att det förelegat en så pass kvalificerad personlig anknytning mellan ursprungsparterna att bundenheten gentemot successor bör bortfalla. Detta argument mot bundenhet torde därför vara av begränsad räckvidd.¹³³

2.7.2.6 Successors oförmåga att betala skiljemännens arvoden- argument mot att kvarvarande part ska anses bunden av skiljeklausulen

Ett domstolsförfarande är nästan alltid billigare än ett skiljeförfarande eftersom man inte behöver betala några dommararvoden utan enbart ombudskostnader. I ett skiljeförfarande däremot måste parterna både betala ombudskostnader samt solidariskt betala skiljemännens arvoden. Därför ansåg HD i Emja-beslutet att successors oförmåga att betala skiljemännens arvoden var det främsta argumentet mot att anse kvarvarande part bunden av skiljeklausulen. Om man anser successor bunden men inte kvarvarande part uppstår dock haltande bundenhet. Detta ansåg HD oacceptabelt och uttalade obiter dicta att även kvarvarande part bör vara bunden av en skiljeklausul om inte särskilda omständigheter häremot föreligger.

Olika åsikter har framförts i doktrin om huruvida kvarvarande part är bunden av en skiljeklausul då den nya kontraktsparten saknar förmåga att betala skiljedomskostnaderna. Heuman anser att antingen är båda parterna bundna av skiljeklausulen eller så är ingen av dem bunden. Heuman anser således att när successor inte är bunden av skiljeklausulen är inte heller kvarvarande part bunden.¹³⁴ Kvarvarande part är således inte bunden oavsett om successor kan betala eller inte.

¹³² Heuman, JT 1997/98 s. 550 f.

¹³³ Heuman, JT 1997/98 s. 551

¹³⁴ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 230

Håstad anser att både successor och kvarvarande part är bundna av skiljeklausulen oavsett successors förmåga att betala kostnaderna för skiljeförfarandet. Håstad anför att om kvarvarande parten vid en rättighetsöverlåtelse inte godkännt att överlåtaren slipper ifrån sina skyldigheter enligt kontraktet denne torde ha möjlighet att göra överlåtaren ansvarig för de skulder som förvärvaren ådrar sig i ett skiljeförfarande med kvarvarande part.¹³⁵ Nackdelarna med att förvärvaren kanske inte förmår betala mildras av detta. Om kvarvarande part godkänner att överlåtaren befrias från sina skyldigheter kan kvarvarande part inte hålla överlåtaren ansvarig för kostnaderna men då får kvarvarande part skylla sig själv.¹³⁶ Håstad ger därför argumentet en snäv räckvidd och menar att betalningsoförmåga inte spelar någon roll för kvarvarande parts bundenhet.¹³⁷

Mot Håstads uppfattning har Heuman invänt att kvarvarande part knappast kan göra överlåtaren skyldig att betala de skiljedomskostnader successor ådrar sig i ett skiljeförfarande mot kvarvarande parten utan stöd i lag.¹³⁸ I sin analys av Emja-beslutet anser Heuman att undantaget om särskilda skäl mot bundenhet är tillämpligt om successorns betalningsförmåga är klart otillräcklig och sämre än den utträdande partens. Däremot torde undantaget inte kunna åberopas då successorns betalningsförmåga visserligen varit otillräcklig men utträdande partens betalningsförmåga varit densamma eller sämre. Det finns i alla skiljetvister en risk för att motparten inte kan betala. Här går enligt Heuman gränsen för argumentets räckvidd för att motivera icke bundenhet.¹³⁹

Ikraftträdandet av LSF och dess 5 § 3 p. torde ha begränsat argumentets räckvidd mot bundenhet ytterligare. I paragrafen stadgas nämligen att den part som inte betalar sin del av det säkerhetsbelopp skiljemännen begärt, förlorar sin rätt att göra skiljeavtalet gällande mot motparten.¹⁴⁰ Underlåter successor att betala säkerhetsbeloppet kan således kvarvarande part få tvisten prövad i domstol. Det ska dock uppmärksammas att bestämmelsen är dispositiv; skiljemännen behöver inte avsluta förfarandet bara för att en av parterna underlåter att betala sin del av begärt säkerhetsbelopp. Om skiljemännen avslutar förfarandet har dock den icke-betalande parten förlorat sin rätt att göra skiljeklausulen gällande. Hans motpart kan då väcka talan i domstol.

I Mealeys International Arbitration Report framhålls det att kostnadsargumentet har en begränsad betydelse eftersom den kvarvarande parten vid rättegång skulle kunna bli tvungen att betala ombudsarvode i ända upp till *tre* instanser vilket ska jämföras med att skyldigheten i ett skiljeförfarande att betala ombudskostnader och skiljemännens arvode i *en* instans.¹⁴¹

¹³⁵ Håstad i Vänbok till Robert Boman, s. 184

¹³⁶ Ibid., s. 185

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund. s. 238 f.

¹³⁹ Heuman, JT 1998/99 s. 543

¹⁴⁰ Heuman och Jarvin, Swedish Arbitration Act, five years on; a critical review of strenghts and weaknesses, s. 31

¹⁴¹ Mealey's International Arbitration Report 1997 vol. 12, issue 3 s. 11 f.

Bundenhet med undantag för betalningsoförmåga gör att förutsebarheten försämras vilket ju är en nackdel.¹⁴² Som illustrerats torde även kostnadsargumentet ha en mycket snäv räckvidd vilket medför att det skulle krävas mycket för att en kvarvarande part inte skulle anses bunden. Därför torde inte förutsebarheten hämmas i någon större utsträckning för att man erkänner att bundenheten kan bortfalla på grund av successors betalningsoförmåga.

2.7.3 Analys

I Emja tillämpade HD "the automatic assignment rule" och fann att skiljeklausulen automatiskt medföljde huvudkontraktet. Successors bundenhet motiverades av bland annat 27 § SkbrL, medan kvarvarande parts bundenhet motiverades av rättspolitiska skäl för bundenhet samt strävan att undvika haltande bundenhet. HD gick således helt på den linje som förespråkas av Håstad. HD uttalade att undantag från kvarvarande parts bundenhet kan förekomma om det är påkallat på grund av särskilda omständigheter. HD anger inte vad som konstituerar särskilda omständigheter men torde främst mena personlig anknytning mellan ursprungsparterna och successors betalningsoförmåga.¹⁴³ Genom att motivera bundenheten med delvis rättspolitiska argument uppnår man en viss flexibilitet då argumenten kan leda till skilda lösningar i olika situationer. Detta är av betydelse för argumentens räckvidd för och emot bundenhet. Heuman anför att beslutet kan vara motiverat av en strävan efter att harmoniera svensk skiljemannarätt med utländsk, något som dock inte anges explicit i beslutet. Även en skiljedomsvänlig policy där man erkänner skiljemännens behörighet i största möjliga utsträckning och på så sätt främjar internationell handel kan ha motiverat huvudregeln om bundenhet.¹⁴⁴

Principen om bundenhet som HD uppställde i Emja-beslutet har inte motiverats av en gemensam partsvilja. Att båda ursprungliga parterna varit angelägna om att kontraktstvister dem emellan ska lösas genom skiljedom säger ingenting om successors vilja.¹⁴⁵ Om man anser sig kunna förutsätta att kvarvarande part är angelägen om att också tvister med successor ska avgöras genom skiljedom och successor inträder i överlåtarens rättsställning med vetskap om skiljeklausulen kan man anse att skiljeavtal ingåtts på avtalsrättslig grund mellan de nya parterna. Detta skulle medföra att New Yorkkonventionen blir tillämplig.¹⁴⁶ Det är dock som illustrerats i avsnitt 2.4.3 tveksamt om man kan förutsätta att kvarvarande part alltid vill göra skiljeklausulen gällande mot successor. Man bör undvika tveksamma avtalsrättsliga resonemang. Därför anser jag resonemanget ohållbart och att det

¹⁴² Heuman, JT 1997/98 s. 542 ff.

¹⁴³ Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 167 not. 264

¹⁴⁴ Jarvin, Swedish and International Arbitration, Yearbook of the SCC Arbitration Institute, s. 71

¹⁴⁵ Heuman, JT 1997/98, s. 538

¹⁴⁶ Ibid., s. 557

inte är möjligt att vid rättighetsöverlåtelser motivera bundenhet på avtalsrättslig grund.¹⁴⁷ Detta leder i sin tur till att man inte kan anse beslutet ge uttryck för "express assignment rule".

Girsberger och Hausmaninger anför att i länder där separabilitetsdoktrinen är erkänd inom skiljemannarätten, det skulle vara motsägelsefullt att tillämpa "the automatic assignment rule" eftersom separabilitetsdoktrinen innebär att man ska se skiljeavtalet som ett självständigt avtal i förhållande till det avtal där det ingår.¹⁴⁸ I Sverige finns separabilitetsdoktrinen lagfäst i 2 § LSF och rättsordningen erkänner skiljeavtalets självständiga ställning beträffande frågor angående skiljemännens behörighet, dvs. bland annat existensen av ett giltigt skiljeavtal. Heuman anser dock som tidigare nämnts att man kan begränsa separabilitetsdoktrinen tillämplighet till fall då den verkar behörighetsutvidgande vilket även Weinacht instämmer i.¹⁴⁹ Vid en rättighetsöverlåtelse skulle doktrinen få en behörighetsbegränsande verkan eftersom den skulle medföra att 27 § SkbrL inte skulle bli tillämplig. Dessutom kan invändas att även om man ger skiljeavtalet en självständig ställning kan det inte vara verksamt utan att vara kopplat till ett annat avtal.¹⁵⁰ Därför kan beslutet tolkas så att det bekräftar att man är beredd att frångå separabilitetsdoktrinen där den leder till ett behörighetsnedbrytande resultat. "The automatic assignment rule" erbjuder kvarvarande part det skydd denne behöver vid en överlåtelse han inte kan motsätta sig samt främjar en skiljedomsvänlig policy och strävan att harmonisera svensk skiljemannarätt med utländsk.

Heuman är av den åsikt att den huvudregel som HD ställt upp genom Emja-beslutet är stark och att det krävs mycket för att särskilda omständigheter och således undantag från huvudregeln om bundenhet för båda nya parter ska anses föreligga. Personlig anknytning torde vara ovanligt i kommersiella förhållanden och efter införandet av nya LSF spelar en successors eventuella betalningsoförmåga mindre roll. Han ställer sig därför tveksam till om en lagreglering av frågan är nödvändig då tillräcklig förutsebarhet uppnås genom Emja-beslutet. Inte minst erbjuder Emja-beslutet den flexibilitet som är påkallad i frågan då omständigheterna i olika successionsfall kan variera.¹⁵¹ Även Olsson och Kvart är av den uppfattningen att undantaget för särskilda omständigheter inte torde vara stort, speciellt inte i kommersiella förhållanden.¹⁵² Jarvin är dock inte lika säker på att undantaget är så begränsat som Heuman, Kvart och Olsson hävdar och menar att det öppnar upp för kvarvarande parter att föra en kreativ argumentation för vad som kan anses utgöra särskilda omständigheter.¹⁵³

¹⁴⁷ Bland annat Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 160

¹⁴⁸ Girsberger och Hausmaninger, Arbitration International, vol. 8 no. 2, s. 136 ff.

¹⁴⁹ Heuman, Skiljemannarätt, s. 66 och JT 1997/98, s. 546 och Weinacht, Mealey's International Arbitration Report 1999, vol. 14, issue 9, s. 61

¹⁵⁰ Girsberger och Hausmaninger, Arbitration International, vol. 8 no. 2, s. 137 ff.

¹⁵¹ Heuman, JT 1997/98, s., s. 557 ff.

¹⁵² Kvart och Olsson, Lagen om skiljeförfarande- en kommentar, s. 34 f.

¹⁵³ Jarvin, Swedish and International Arbitration-Yearbook of the SCC:s Arbitration Institute 1997, s. 70 f.

För egen del tror jag att huvudregeln är stark och att det krävs ganska mycket för att undantag för särskilda omständigheter ska anses föreligga. I denna del finner jag Heumans artikel i JT mycket övertygande. Därför torde inte förutsebarheten och processekonomiska överväganden skadas av att frågan även i fortsättningen överlämnas till rättstillämpningen.

2.7.4 Särskilda omständigheter? Bulbank-målet¹⁵⁴

Fråga om det förelegat särskilda omständigheter medförande att kvarvarande part inte skulle anses bunden prövades av TR:n i Bulbank-målet efter det att Bulbank yrkat att TR:n skulle förklara skiljenämnden ej behörig att döma i målet mellan Bulbank och AIT. Successorn (AIT) påkallade skiljeförfarande mot kvarvarande part (Bulbank) som hävdade att det inte var bundet av skiljeklausulen eftersom det förelåg särskilda omständigheter mot bundenhet i målet. Dessa särskilda omständigheter utgjordes enligt Bulbank bland annat av att Bulbank motsatt sig överlåtelsen och att utgifterna för skiljeförfarandet skulle bli högre med AIT som motpart istället för den ursprungliga motparten GZ. Vidare anförde Bulbank att skiljeklausulen inte automatiskt hade kunnat medfölja de överlåtna kontraktsrättigheterna eftersom överlåtelsen stred mot den österrikiska lagen om banksekretess. TR:n uttalade att med speciella omständigheter avsågs omständigheter av extraordinär natur vilket inte kunde anses föreligga i målet.¹⁵⁵ Bulbank-målet torde därmed innebära att undantaget för när kvarvarande part inte ska anses bunden av en skiljeklausul har gjorts ännu snävare. Målet överklagades aldrig till högre instans i denna del.¹⁵⁶

2.8 Krävs denuntiation för att skiljeklausulen ska bli bindande i den nya partsrelationen?

2.8.1 Custos-målet¹⁵⁷

Ett aktieägaravtal innehållande en skiljeklausul avseende aktierna i ASG AB ingicks i februari 1998 mellan Custos¹⁵⁸ och ASG HK¹⁵⁹. I maj 1998 överlät ASG HK sina aktier till ASI som i sin tur överlät dessa till Regular¹⁶⁰ som alla ingick i samma koncern.¹⁶¹ Aktieägaravtalet uppställde ostridigt ett krav på samtycke från kvarvarande part vid icke koncerninterna partsbyten

¹⁵⁴ NJA 2000 s. 538 till vilket man annars brukar referera vid frågor om sekretess i skiljeförfaranden.

¹⁵⁵ Landrove, Stockholm Arbitration Report 2004:1 s. 132

¹⁵⁶ Mealey's International Arbitration Report 1997, vol. 12, issue 3 s. 11

¹⁵⁷ Svea HovR:s dom 2003-10-10 i mål T 8032-00

¹⁵⁸ AB Custos

¹⁵⁹ ASG (HK) Ltd.

¹⁶⁰ Regular Capital Inc.

¹⁶¹ Reldén, JT 2003/04 s. 931

medan det var stridigt om krav på samtycke uppställdes även vid koncerninterna partsbyten.

I juni 1999 påkallade Regular skiljeförfarande mot Custos under påstående att Custos gjort sig skyldigt till kontraktsbrott då man sålt sina aktier till Danzas Sweden AB. Custos bestred att det var bundet av skiljeklausulen då denna inte kunde göras gällande i relationen mellan Regular och Custos. Till stöd för att Custos var bundet av skiljeavtalet gjorde Regular i första hand gällande att Custos samtyckt till överlåtelsen och i andra hand att koncerninterna överlåtelser inte krävde samtycke förutsatt att andra villkor för en överlåtelse i aktieägaravtalet iakttogs. Bland annat krävdes ett ikraftträtt borgensåtagande från överlåtande part till förmån för kvarvarande part vid en överlåtelse.¹⁶² Regular hänvisade också till det beslut HD kommit till i Emja. Skiljenämnden kom fram till att partsbytet som skett inte krävt kvarvarande parts samtycke eftersom det varit koncerninternt och man tolkade avtalet så att samtycke inte erfordrades vid koncerninterna partsbyten. Nämnden uttalade dock att det för bundenhet krävdes att Custos fått vetskap om överlåtelsen innan tidpunkten för påkallandet samt att det borgensåtagande som krävdes för en giltig överlåtelse trätt i kraft innan tidpunkten för påkallelsen. Nämnden kom fram till att dessa villkor inte varit uppfyllda vid tidpunkten för påkallelsen och att giltigt skiljeavtal därför inte förelåg mellan parterna vid nämnda tidpunkt. Nämnden fann sig därför sakna jurisdiktion.¹⁶³

Regular klandrade skiljedomen och yrkade att hovrätten skulle fastställa att det förelåg ett giltigt skiljeavtal mellan parterna. Custos bestred ändring. Hovrätten fann liksom nämnden att koncerninterna partsbyten inte krävde samtycke. Hovrätten anförde dock att ett sådant ensidigt partsbyte som en överlåtelse av rättigheter utgjorde kunde göras gällande mot motparten först sedan denne fått kännedom om hela överlåtelsekedjan. Hovrätten fann att Custos inte erhållit sådan kännedom förrän i juli 1999 vilket var efter den tidpunkt påkallelse skett. Hovrätten lämnade därför Regulars klandertalan utan bifall.¹⁶⁴

2.8.2 Alpha- målet¹⁶⁵

Leveransavtal ingicks mellan det danska bolaget K¹⁶⁶ och bland annat det kinesiska bolaget Beta¹⁶⁷. I juli 2001 överlät K alla sina rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till Alpha¹⁶⁸. Alpha påkallade därefter skiljeförfarande mot Beta i februari 2002. Beta bestred att det var bundet av skiljeavtalet eftersom de inte samtyckt till att Alpha övertog K:s rättigheter

¹⁶² Magnusson, JT 2005/06 s. 690

¹⁶³ Stockholm Arbitration Report 2004:1 s. 100

¹⁶⁴ Magnusson, JT 2005/06 s. 690

¹⁶⁵ Alpha S.p.A ./ Beta Co Ltd. Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut mål nr. 12/2002

¹⁶⁶ Kappa Nordic A/S

¹⁶⁷ Beta Co Ltd.

¹⁶⁸ Alpha S.p.A.

och skyldigheter enligt kontraktet. Alpha anförde att det enda som kvarstod under kontraktet var rättigheter och dessa kunde Alpha förvärva från K utan Betas samtycke. Skiljemannen uppmärksammade Emja-beslutet men kom fram till att omständigheterna i fallet framför honom skiljde sig från Emja eftersom det var successor som påkallat skiljeförfarande i fallet framför honom. Skiljemannen fann däremot att fallet framför honom uppvisade likheter med Custos-målet och hänvisade härefter till hovrättens avgörande i målet, trots att Custos-målet behandlade överlåtelse av rättigheter och trots att skiljemannen i Alpha-målet torde karaktäriserat överlåtelsen i Alpha som en överlåtelse av hela kontraktet.¹⁶⁹ Skiljemannen kom fram till att Alpha inte kunde göra skiljeklausulen gällande mot Beta eftersom Beta inte under rättats om överlåtelsen innan skiljeförfarandet påkallats.¹⁷⁰

2.8.3 Diskussion och analys

Frågan man får ställa sig i anledning av Custos- och Alpha-målen är om svensk rätt numera uppställer ett krav på denuntiation för att en skiljeklausul ska bli gällande i den nya partsrelationen vid rättighetsöverlåtelser. Madsen anser att så är fallet.¹⁷¹ Reldén och Magnusson menar att så är inte fallet och framhåller att hovrättens dom i Custos-målet kan tolkas på två sätt. Enligt det ena sättet slog hovrätten fast att nämnden saknade behörighet på grund av att villkoret i aktieägaravtalet om ikraftträtt borgensåtagande inte var uppfyllt vid tidpunkten för påkallandet. Enligt den andra tolkningen så ställer hovrätten upp ett allmänt krav på denuntiation för att ett skiljeavtal ska bli gällande i den nya partsrelationen vid singularsuccession. Om det sista tolkningsalternativet åsyftats av hovrätten ifrågasätter båda författare domens förenlighet med gällande rätt.¹⁷² I Emja-beslutet uppställdes inte någon självständig regel om denuntiation för att skiljeklausulen skulle bli gällande. Inte heller uppställs något obligationsrättsligt krav på denuntiation för att en ren rättighetsöverlåtelse ska bli giltig. Trots detta tolkade skiljemannen i Alpha-målet hovrättens avgörande i Custos-målet som om en självständig regel om denuntiation ställdes upp för att ett skiljeavtal ska bli gällande vid singularsuccession. Magnusson anser att hovrätten i Custos-målet missat att skiljenämnden ansåg det icke uppfyllda borgensåtagandet som avgörande för frågan och genom detta åstadkommit domskäl som är oförenliga med gällande rätt vilka sedermera ledde till domen i Alpha-målet. Skiljemannens dom i Alpha-målet har kritiserats av Landrove för att skiljemannen alltför lättvindigt avfärdat sin egen jurisdiktion och på felaktiga grunder jämställt omständigheterna i Alpha-målet med Custos-målet.¹⁷³

¹⁶⁹ Landrove, Stockholm Arbitration Report 2004:1 s. 126

¹⁷⁰ Stockholm Arbitration Report 2004:1 s. 95 ff.

¹⁷¹ Madsen, Skiljeförfarande i Sverige- en kommentar till lag (1999:115) om skiljeförfarande och reglerna för Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut, § 1 not. 229

¹⁷² Reldén, JT 2003/04 s. 933 och Magnusson, JT 2005/06 s. 694

¹⁷³ Landrove, Stockholm Arbitration report 2004:1 s. 128

Zykin kritiserar hovrättens regel i Custos-målet om denuntiation för att vara alltför formell och ogenomförbar i praktiken.¹⁷⁴ Magnusson och Reldén är av den uppfattningen att principen även fortsättningsvis bör vara den som ställs upp av HD i Emja-beslutet; nämligen att i avsaknad av särskilt avtal mellan parterna, något krav på denuntiation inte bör uppställas vid partsbyte som enligt allmänna civilrättsliga regler kan ske utan kvarvarande parts samtycke. Magnusson föreslår dock med hänvisning till den osäkerhet Custos-målet orsakat att påkallande part ser till att svaranden görs uppmärksam på att påkallande part ansett sig ha tillträtt avtalet och vara behörig att inleda skiljeförfarande innan förfarandet faktiskt inleds. Varken Custos- eller Alpha-målet ger dock någon vägledning i hur kravet på denuntiation ska uppfyllas.¹⁷⁵ Zykin och Landrove anser kravet uppfyllt genom att kvarvarande part underrättas om att skiljeförfarande inletts mot denne, exempelvis genom kommunikation av skiljenämnden.¹⁷⁶

Jag är av den uppfattningen att denuntiation inte torde behövas för att ett skiljeavtal ska bli gällande i den nya partsrelationen vid en rättighetsöverlåtelse eftersom varken obligationsrättsliga regler eller Emja-beslutet uppställer något krav på detta. Kvarvarande parts intressen skyddas tillräckligt genom Emja-beslutet.

¹⁷⁴ Zykin, Stockholm Arbitration Report 2004:1, s. 108 f.

¹⁷⁵ Magnusson, JT 2005/06 s. 694

¹⁷⁶ Zykin och Landrove, Stockholm Arbitration Report 2004:1 s. 108 och s. 129

3 Skiljeklausulens giltighet i den nya partsrelationen vid rättighetsöverlåtelser i England och Tyskland

3.1 Bakgrund

England tillhör ”common law-länderna”. I ”common law-länderna” erkänner man en skiljeklausul i kontraktet mellan de ursprungliga parterna giltighet i mindre utsträckning än i ”civil law-länderna” till vilka Sverige och Tyskland hör.¹⁷⁷

3.2 England

Engelsk praxis ger inte något enhetligt svar på frågan om bundenhet. I *Cottage Club Estates v. Woodside Estates Co.* fann domstolen att skiljeklausulen inte automatiskt medföljer vid överlåtelse av rättigheter eftersom skiljeavtalet är av personlig natur (min översättning). I *Shayler v. Woolf* kom domstolen till motsatt slutsats och fann skiljeklausulen bindande eftersom den ”följde med” i överlåtelserna av rättigheterna enligt kontraktet.¹⁷⁸

Även i doktrin råder delade meningar om hur frågan bör lösas. Vissa anser att en skiljeklausul inte blir gällande i den nya partsrelationen vid singularsuccession vilket motiveras på samma sätt som i *Cottage Club*-målet. Författarna anser att skiljeklausulen är av personlig natur; kvarvarande part har ingått skiljeavtal med sin ursprungliga kontraktspart och inte med en okänd singularsuccessor.¹⁷⁹ Dessa argument torde vila på avtalsrättslig grund. Skiljeklausulen medföljer således inte automatiskt vid en rättighetsöverlåtelse. Författarna erkänner dock att den vanligaste uppfattningen är att skiljeavtalet blir gällande i den nya partsrelationen eftersom kvarvarande parts intresse av att avgöra en tvist genom skiljeförfarande måste tillvaratas vid en överlåtelse denne inte kan motsätta sig.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 125 ff. och Heuman, *JT* 1998/99 s. 535

¹⁷⁸ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, Vol. 8 no. 2 1992 s. 125 f.

¹⁷⁹ Lord Mustill och Boyd, *Commercial Arbitration ** och *Commercial Arbitration ***, s. 137 ff. och s. 146

¹⁸⁰ Mustill Sir Michael J och Boyd, *Commercial Arbitration **, s. 138 not. 9

Andra författare är av den uppfattningen att skiljeklausulen är bindande i den nya partsrelationen. Detta följer enligt författarna av 8 § i the Arbitration Act of 1996 som stadgar "[Unless] otherwise agreed by the parties, an arbitration agreement is not discharged by the death of a party and may be enforced by or against the personal representatives of that party".¹⁸¹ "Party" i 8 § omfattar enligt författarna "[any] person claiming under or through a party to the agreement"¹⁸² och således omfattas en singularsuccessor av 8 §.¹⁸³ Bundenheten innebär att successor kan återropa skiljeklausulen mot kvarvarande part men även att kvarvarande part kan återropa skiljeklausulen mot successor.¹⁸⁴ Detta anser författarna följa av bland annat *Shayler v. Woolf* och *Schiffahrtsgesellschaft Detleu Von Appen GmbH v. Voest Alpine Intertrading [1997] 2 Lloyd's Rep. 279*. Författarna grundar sin ståndpunkt på en analogi till 8 § i the Arbitration Act 1996 och motiverar således skiljeklausulens bindande verkan i den nya partsrelationen med stöd av lag. Denna ståndpunkt ger uttryck för "the automatic assignment rule".

3.3 Tyskland

Tyska domstolar har ett flertal gånger prövat huruvida en skiljeklausul medföljer vid överlåtelse av kontraktsrättigheter eller inte. Reichsgericht anser att skiljeklausulen medföljer eftersom det är parternas avsikt att så ska ske vid överlåtelse av rättigheter.¹⁸⁵ Reichsgericht baserar alltså sin regel om bundenhet på en teori om en hypotetisk partsvilja i successionssituationer och således på avtalsrättslig grund även om en hypotetisk partsvilja inte leder till att avtal anses ingånget i det enskilda fallet här i Sverige.¹⁸⁶ Man kan argumentera för att New Yorkkonventionen är tillämplig på skiljedomar som meddelats med stöd av ett skiljeavtal som ingåtts genom en hypotetisk gemensam partsvilja eftersom detta inte uppenbart står i konflikt med avtalsrätten.¹⁸⁷

Bundesgerichtshof anser att skiljeklausulen automatiskt medföljer vid överlåtelse av rättigheter och således blir giltig i den nya partsrelationen. Detta motiveras med en analogi till § 401 i BGB (Bürgerliches Gesetzbuch).¹⁸⁸ Denna lyder "[Mit] der abgetretenen Forderung gehen die Hypotheken, Schiffshypotheken oder Pfandrechte, die für sie bestehen, sowie die Rechte aus einer für sie bestellten Bürgschaft auf den neuen Gläubiger über". Bundesgerichtshof motiverar således skiljeklausulens giltighet i den nya partsrelationen med stöd av lag. De flesta tyska författare instämmer i

¹⁸¹ Sutton, Gill och Gearing, Russell on Arbitration, s. 99

¹⁸² Lord och Salzedo, Guide to the Arbitration Act 1996, s. 11 och 65

¹⁸³ Sutton, Gill och Gearing, a.a s. 99

¹⁸⁴ Ibid., s. 99

¹⁸⁵ Bland annat Reichsgericht i 56 RGZ 182, 183 (1904) och 146 RGZ 52, 55 (1935)

¹⁸⁶ Girsberger och Hausmaninger, Arbitration International, vol. 8 no. 2 1992, s. 126

¹⁸⁷ Heuman, JT 1998/99 s. 557

¹⁸⁸ Bland annat Bundesgerichtshof 68 BGHZ 356 (1975) och 77 BGHZ 32 (1980)

Bundesgerichtshofs uppfattning att skiljeklausulen är giltig i den nya partsrelationen med stöd av en analogi till § 401 i BGB.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Se bland andra Schwab och Walter, Schiedsgerichtbarkeit- Kommentar, kap. 7.2 och Vortmann, Grundzüge des schiedsvertragsrechts und munster für die praxis, s. 26

4 Sammanfattande slutsatser

Jag ska nu sammanfatta mina analyser och besvara mina frågeställningar ur ett större perspektiv men ändå på ett koncist sätt.

Jag har funnit att man vid överlåtelse av samtliga rättigheter och skyldigheter samt överlåtelse av gäldsansvar enligt kontrakt innehållande en skiljeklausul kan anse att skiljeavtal uppkommit mellan de nya parterna. Bundenheten kan alltså motiveras på avtalsrättslig grund. Detta resultat når man genom att tolka kvarvarande partens samtycke och successors förklaring att han inträder i överlåtarens rättställning som två samstämmiga viljeförklaringar att ingå skiljeavtal.¹⁹⁰ Detta ger uttryck för ”the express assignment rule” och New York-konventionen blir tillämplig eftersom man kan motivera bundenheten på avtalsrättslig grund.

Frågan är mer kontroversiell beträffande löpande skuldebrev innehållande skiljeklausuler eftersom dessa kan godtrosförvärfas. Heuman menar att man kan anse det ligga i det löpande skuldebrevets natur att gäldenären på förhand samtycker till att en obestämd successor träder in i alla rättigheter. Heuman menar att gäldenären då också samtyckt till att en ny borgenär vid en tvist kan åberopa skiljeavtalet mot gäldenären samtidigt som den nya borgenären i och med förvärvet av det löpande skuldebrevet godtar att gäldenären kan göra skiljeavtalet gällande mot denne. Heuman anser då att nytt skiljeavtal tillkommit i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund.¹⁹¹ Kände förvärvaren inte till skiljeklausulen i det löpande skuldebrevet och bortom han inte göra det är det dock svårt att tolkningsvis anse att han genom sitt förvärv avgivit en viljeförklaring att ingå skiljeavtal med kvarvarande part. Därför anser jag det tveksamt om Heumans avtalsrättsliga resonemang håller beträffande löpande skuldebrev.

Beträffande överlåtelse av rättigheter är det svårt att anse att skiljeklausulen blir gällande i den nya partsrelationen på avtalsrättslig grund eftersom en rättighetsöverlåtelse inte kräver kvarvarande parts samtycke för att bli giltig. Om kvarvarande part inte samtyckt till överlåtelsen saknas således en viljeförklaring från honom att bli bunden av skiljeklausulen i förhållande till successor. Jag har kommit fram till att man kan uppställa en hypotes som inte uppenbarligen strider mot avtalsrätten vilket är avgörande för New York-konventionens tillämplighet. Om man anser sig kunna förutsätta att kvarvarande part har ett intresse av att kunna göra skiljeklausulen gällande mot successor och successor inträder i överlåtarens rättställning med vetskap om klausulen kan man eventuellt anse att skiljeavtal ingåtts mellan parterna i den nya partsrelationen. Man torde dock inte kunna förutsätta att kvarvarande part alltid har ett intresse av att kunna göra skiljeklausulen gällande också mot successor. Att det råder ett personligt förtroende-förhållande mellan de ursprungliga parterna som föranlett skiljeklausulen

¹⁹⁰ Heuman i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, s. 236 ff.

¹⁹¹ Ibid., s. 250

och om successor är betalningsoförmögen för eventuella skiljedoms-kostnader talar detta snarare mot att kvarvarande part har ett intresse av att göra klausulen gällande i den nya partsrelationen. Alltså håller inte denna avtalsrättsliga hypotes och vid rättighetsöverlåtelser får man antingen anse skiljeklausulen inte bindande i den nya partsrelationen eller så får man motivera bundenheten på annan grund. I Sverige har man valt att motivera bundenheten på annan grund. I Emja-beslutet slog HD fast att successor är bunden av skiljeklausulen och att kvarvarande part är bunden om inte särskilda omständigheter talar häremot. HD fann att bundenheten följer av 27 § SkbrL och rättspolitiska argument. HD gick således på Håstads skiljedomsvänliga linje.

Fördelarna med att motivera successors bundenhet med 27 § SkbrL är att man tillvaratar kvarvarande parts intresse av att kunna göra skiljeavtalet gällande mot successor. Genom att uppställa undantag till huvudregeln om kvarvarande parts bundenhet tar man också till vara kvarvarande parts intresse av att under vissa omständigheter inte vara bunden av skiljeklausulen gentemot successor. Möjligheterna att göra undantag torde vara mycket snäva.¹⁹² I kommersiella förhållanden torde personlig anknytning vara sällsynt och oftast har parterna valt skiljeförfarande för att det typiskt sett utgör en rationell tvistelösningsform.¹⁹³ Successors eventuella betalningsförmåga torde ha fått mindre betydelse genom ikraftträdandet av 5 § 3 p. LSF. Vidare uttalades i Bulbank- målet att särskilda omständigheter mot att kvarvarande part ska vara bunden syftar till omständigheter av extraordinär karaktär. Risken för att successor ska drabbas av déni de justice torde således vara minimal och förutsebarheten och processekonomiska aspekter torde inte påverkas nämnvärt av att man även hädanefter överlämnar frågan till rättstillämpningen.¹⁹⁴

Nackdelen med att motivera successors bundenhet med 27 § SkbrL är att stadgandet gäller även när förvärvaren är i god tro. Successor skulle därför bli bunden av skiljeklausulen trots att han inte ägt eller bort äga kännedom om denna. Man kan då invända att inte tillräcklig hänsyn tas till successors intresse av att undvika att bli indragen i en dyr skiljeprocess mot sin vilja. Lindskog är dock av den åsikten att successor egentligen inte är skyddsvärd i successionssituationer. Successor kan alltid efterhöra hos överlåtaren om det föreligger något skiljeklausul i det ursprungliga kontraktet och låta bli och förvärva rättigheterna om han inte vill bli bunden av denna. Kvarvarande part däremot kan inte motsätta sig en rättighetsöverlåtelse varför det är viktigare att tillvarata kvarvarande parts intressen vid en rättighetsöverlåtelse.¹⁹⁵ Alltså bör skyddet av kvarvarande part prioriteras högre vid rättighetsöverlåtelser vilket blir resultatet av "the automatic assignment rule". Däremot torde det inte vara motiverat att också sätta upp en regel om denuntiation för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen vilket gjordes av hovrätten i Custos-målet och skiljemannen

¹⁹² Heuman, JT 1997/98, s. 557 f.

¹⁹³ Edlund, SvJT 1993, s. 905 f.

¹⁹⁴ Heuman, a.a. s. 557 f.

¹⁹⁵ Lindskog, Skiljeförfarande- en kommentar, s. 161 not. 250

i Alpha-målet. Tillräcklig hänsyn till kvarvarande parts intressen tas i Emja-beslutet som inte uppställer någon regel om att det krävs denuntiation för att skiljeklausulen ska bli gällande. Inte heller kräver obligationsrättsliga regler denuntiation för att en rättighetsöverlåtelse ska bli giltig. Jag är således av den uppfattningen att denuntiation inte krävs för att skiljeklausulen ska bli gällande i den nya partsrelationen vid en rättighetsöverlåtelse.

Emja-beslutet kan ha motiverats av en skiljedomsvänlig policy som främjar internationell handel och en strävan att harmonisera Svensk skiljemannarätt med utländsk. Att främja internationell handel har blivit allt viktigare i och med dess kontinuerliga expansion, något som har internationaliserat skiljemannarätten ytterligare. I de flesta "civil law- länderna" anser man skiljeklausulen bindande i den nya partsrelationen. I Tyskland anses skiljeklausulen automatiskt bli bindande i den nya partsrelationen genom en analogi till 401 § BGB. Även i "common law-landet" England torde skiljeklausulen automatiskt bli gällande i den nya partsrelationen genom en analogi till 8 § i Arbitration Act från 1996, även om rättsläget där är mer osäkert. Således ligger Emja-beslutet i linje med hur man reglerar frågan utomlands.

Så vilken lösning är då att föredra i framtiden? Det gäller att hitta en lösning som tar hänsyn både till successors och kvarvarande parts intressen. Varken "the express assignment rule" eller "the automatic assignment rule" utgör optimala lösningar då förstnämnda inte tar tillräcklig hänsyn till kvarvarande parts intressen och sistnämnda inte tar tillräcklig hänsyn till successors intressen.¹⁹⁶ Jag är av den uppfattningen att "the automatic assignment rule" ändå är att föredra av dessa två, eftersom hänsynen till kvarvarande part är viktigare än hänsynen till successor vid rättighetsöverlåtelser och eftersom de flesta länder tillämpar denna regel för att lösa frågan om en skiljeklausuls giltighet vid en rättighetsöverlåtelse. Det är ytterst viktigt att man försöker harmonisera frågans reglerande internationellt, eftersom en oenhetlig reglering öppnar upp för forumshopping på så sätt att successor kan välja att väcka talan vid domstol i ett land där han inte är bunden av en skiljeklausul och på så sätt frigöra sig från skiljeavtalet.¹⁹⁷ Inte minst ger regeln uttryck för en skiljedomsvänlig policy vilket främjar internationell handel vilket är mycket viktigt idag. Dock kvarstår det stora problemet att New York-konventionen inte blir tillämplig om man väljer denna lösning. Jag är av den uppfattningen att problemet ligger i New York-konventionen från 1958 som behöver moderniseras. Rättighetsöverlåtelser är vanligt förekommande vid slutandet av kommersiella kontrakt och den internationella handeln torde hämmas av New York-konventionen som den är utformad idag. Man borde införa ett undantag för att skiljeavtal måste ingås på avtalsrättslig grund och ett undantag från skriftlighetskravet vid rättighetsöverlåtelser i konventionen. Skiljedomar som meddelats mellan en successor och en kvarvarande part i anledning av en rättighetsöverlåtelse borde erkännas av New York-konventionen och således kunna verkställas i alla länder som ratificerat

¹⁹⁶ Girsberger och Hausmaninger, *Arbitration International*, vol. 8 no. 2, 1992, s. 148 f.

¹⁹⁷ Heuman, *JT* 1997/98, s. 555

konventionen. En modernisering av New York-konventionen och en internationellt enhetlig reglering av frågan om skiljeavtals giltighet vid rättighetsöverlåtelser skulle gynna den internationella handeln och enligt min mening vara den bästa lösningen ur ett de lege ferenda- perspektiv.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck:

Proposition 1998/99:35, *Lag om skiljeförfarande*

SOU 1994:81, *Ny lag om skiljeförfarande*

Litteratur:

Adlercreutz Axel, *Avtalsrätt I*, 12 uppl. Juristförlaget i Lund, Lund, 2002

Bergström Sture, Andersson Torbjörn, Håstad Torgny, Lindblom Per-Henrik, *Juridikens termer*, 9 uppl. Liber, Falköping, 2002

Bolding Per Olof, *Skiljedom*, Norstedts och Söners förlag, Stockholm, 1962

Cars Thorsten, *Lagen om skiljeförfarande-en kommentar*, 3 uppl., FaktasDigitala kommentarer, Stockholm 2001

Dillén Nils, *Bidrag till läran om skiljeavtalet*, akademisk avhandling, AB Gustaf Larssons Bokhandels Förlag, 1933

Hassler Åke och Cars Thorsten, *Skiljeförfarande*, 2 uppl. Norstedts Juridik, Stockholm, 1989

Hassler Åke, *Skiljeförfarande*, Norstedts Juridik, Stockholm, 1966

Heuman Lars, *Current Issues in Swedish Arbitration*, Kluwer Juristförlaget, Stockholm, 1990

Heuman Lars, *Fråga om skiljeavtals giltighet vid singularsuccession*, i Festskrift till Sveriges Advokatsamfund, 229-257, Norstedts juridik, Stockholm 1987

Heuman Lars, *Skiljemannarätt*, Norstedts juridik, Stockholm, 1999

Heuman Lars, *Specialprocess, Utsökning och Konkurs*, 5 uppl. Norstedts Juridik, Stockholm, 2000

Hobér Kaj, *Arbitration in Sweden*, published by the Stockholm chamber of commerce, Stockholm, 1984

Håstad Torgny, *Något om skiljeavtals verkan mot tredje man*, i Process och exekution- Vänbok till Robert Boman, s. 177-186, Iustus förlag, Uppsala, 1990

Jarvin Sigvard, Swedish and International Arbitration-Yearbook of the SCC:s Arbitration Institute, Stockholm, 1997, *Assignment of Rights under a Contract containing an Arbitration Clause- Assignee bound to arbitrate. Decision by Sweden's Supreme Court in the "Emja" case*, s. 65ff.

Jarvin Sigvard och Heuman Lars, *Swedish Arbitration Act of 1999, Five Years on; a Critical Review of Strengths and Weaknesses*, Juris Net LLC, New York, 2006

Lehrberg Bert, *Avtalsrättens grundelement*, 2 uppl. Institutet för bank- och affärsrätt, Uppsala, 2006

Lehrberg Bert, *Praktisk juridisk metod*, 5 uppl. Institutet för bank- och affärsrätt, Uppsala, 2006

Lindell Bengt, *Alternativ tvistelösning- särskilt medling och skiljeförfarande*, Iustus förlag, Uppsala, 2000

Lindskog Stefan, *Skiljeförfarande- en kommentar*, Norstedts juridik, Stockholm, 2005

Lord Richard och Simon Salzedo, *Guide to the Arbitration Act 1996*, Cavendish Publishing Limited, London, 1996

Lord Mustill och Boyd Stewart C, *Commercial Arbitration***, 2nd edition, Butterworths, London, 2001

Kvart Johan och Olsson Bengt, *Lagen om skiljeförfarande- en kommentar*, Norstedts juridik, Stockholm, 2000

Madsen Finn, *Skiljeförfarande i Sverige- en kommentar till lagen om skiljeförfarande och till reglerna för Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut*, Jure Förlag AB, Stockholm, 2005

Mellqvist Mikael och Persson Ingemar, *Fordran och skuld*, 8 uppl. Iustus förlag, Uppsala, 2007

Mustill sir Michael J och Boyd Stewart C, *Commercial Arbitration**, 2nd edition, Butterworths, London, 1989

Rodhe Knut, *Obligationsrätt*, 6 uppl. Norstedts och Söners förlag, Stockholm, 1984

Schwab Karl-Heinz och Walter Gerhard, *Schiedsgerichtbarkeit- kommentar*, 7 auflage, C.H Beck, München, 2005

Sutton David St John, Gill Judit, Gearing Matthew, *Russell on Arbitration*, 23rd edition, Sweet and Maxwell, London, 2007

Tirkkonen Tauno, *Skiljemannaförfarandet: processrättslig undersökning*; översättningen från finska originalet ombesörjd av Institutet för rättsvetenskaplig forskning, Stockholm, 1952

Vahlén Lennart, *Avtal och tolkning*, Norstedt och Söners Förlag, Stockholm, 1960

Vortmann Jürgen, *Schiedsverträge- Grundzüge des schiedsvertragsrechts und munster für die praxis*, Band nr. 34, WRS verlag wirtschaft, München, 1992

Westberg Peter, *Avhandlingsskrivande och val av forskningsansats- en idé om rättsvetenskaplig öppenhet*, s. 421-446 i Festskrift till Per Olof Bolding, Juristförlaget JF AB, Stockholm, 1992

Tidskrifter:

Broomé Bo, JT 1994/95, *En ny lag om skiljeförfarande- en presentation*, s. 162 ff.

Edlund Lars, SvJT 1993, *Skiljeklausul och singularsuccession- dags för lagstiftning!* s. 905 ff.

Girsberger Daniel och Hausmaninger Christian, *Arbitration International* vol. 8 no. 2 1992, *Assignment of Rights and Agreement to Arbitrate*, s. 121 ff.

Heuman Lars, JT 1997/98, *Singularsuccessor bunden av skiljeklausul enligt nytt HD-fall*, s. 533 ff.

Hobér, *International Arbitration*, vol. 17 no. 4 2001 *Arbitration Reform in Sweden*, s. 351 ff.

Lindskog Stefan, JT 1993/94, *Skiljeklausul i avtal som innebär olovlig kapitalanvändning*, s. 826 ff.

Magnusson Anette, JT 2005/06, *Partsbyte, bundenhet av skiljeavtal och förvirring kring denuntiationskravet*, s. 687 ff.

Mealey's International Arbitration Report, volume 14, issue 9 1999, *Party Succession in Agreement; Sweden Backs down over Practical Considerations*, s. 55 ff.

Mealeys International Arbitration Report, volume 12, issue 3 1997,
*Arbitration Clause Transferred 'Together' with a Valid Assignment of
Rights, Panel Rules*, s. 3 ff.

Ramberg Jan, JT 1990/91, *Sverige som skiljedomsländ- några synpunkter
med anledning av en nyutkommen bok*, s. 607 ff.

Reldén Anders, JT 2003/04, *Krav på denuntiation för bundenhet av
skiljeavtal vid singularsuccession?* s. 930 ff.

Stockholm Arbitration Report 2000:2, *Final Award and Additional Arbitral
Award rendered in 1998 in Case 17/1997*, s. 7ff, kommentarer av John
Kadelburger

Stockholm Arbitration Report 2004:1, *Final Arbitral Award rendered in
2003 in SCC Case 12/2002*, s. 93 ff. kommentarer av Ivan Zykin och Juan
Carlos Landrove

Rättsfallsförteckning

NJA

1977 s. 92

1979 s. 666

1980 s. 46

1982 s. 244

1997 s. 866

Tyska rättsfall

Bundesgerichtshof

68 BGHZ 356 (1975)

77 BGHZ 32 (1980)

Reichsgericht

56 RGZ 182, 183 (1904)

146 RGZ 52, 55 (1935)

Engelska rättsfall

Cottage Club Estates Ltd. v. Woodside Estates Co (Amersham) Ltd. [1928]
2 KB 463, 466; 97 L.J.K.B. 72, 74

Shayler v. Woolf [1946] Ch. 320; 115 L.J.Ch.D. 131

Schiffahrtsgesellschaft Detleu Von Appen GmbH v. Voest Alpine
Intertrading [1997] 2 Lloyd's Rep. 279